

Gospodarska reforma in naše podjetje

Že takoj po prvih napovedih novih gospodarskih ukrepov je bilo v našem podjetju nekaj sestankov strokovnih služb, samoupravnih organov in političnega aktiva v tovarni zaradi ustreznih analiz novega položaja, v katerem se bo znašla tudi naša delovna skupnost. Te analize so nam bile toliko olajšane, ker smo že lani na zborih delovnih ljudi začrtali nekaj temeljnih smernic nove poslovne politike, ki nam jo je narekoval položaj na domačih in zunanjih trgih; razen tega pa je bilo ponovno pregledano tudi izpolnjevanje delovnih obveznosti, ki jih je kolektiv — in vsak član — prevzel z referencami o uvedbi skrajšanega delovnega časa pred dvema letoma, o čemer smo ponovno pisali tudi že v našem časopisu.

S sklepi, ki jih je v okviru gospodarske reforme srejala v juliju zvezna skupščina, smo dobili prve konkretne gospodarske ukrepe, s katerimi bomo morali vskladiti vse naše nadaljnje gospodarjenje. Zato so pristojni organi v našem podjetju sklenili, da je treba s temi predpisi seznaniti vse članke delovne skupnosti, jim obrazložiti dejansko stanje podjetja in o tem z njimi neposredno razpravljati.

Uvod v to je pomenila že razširjena julijska seja delavskega sveta in političnega aktiva, na katerem je o novih ukrepih poročal tedanji generalni direktor Ivan Kogovšek.

Konec julija pa je upravni odbor podjetja obvestil vse članke kolektiva o spremembah v našem gospodarstvu s posebnim obvestilom, v katerem je obrazložil, da se bodo z novimi gospodarskimi ukrepi občutno povečali stroški, da pa bodo nekateri ukrepi podjetja in priznane olajšave po reformi delno pomagali pokriti večje izdatke.

Povečani stroški se nanašajo v prvi vrsti na reprodukcijski material, surovine, gorivo in mazivo, transport in ostale storitve. Za pokrivanje teh stroškov bo podjetje porabilo del dohodka podjetja, ki bo nastal zaradi ukinitve 15% prispevka iz dohodka in ukinitve davka na promet proizvodov ter obračunske razlike pri izvozu proizvodov v nadaljnjem poslovnem obdobju. Tako bodo povečani stroški znašali približno eno milijardo 100 milijonov din. Podjetje pa jih bo lahko krilo z navedenimi prispevki le do višine nekako 750 milijonov.

Negativno razliko 350 milijonov dinarjev bomo morali pokriti delno s povišanjem prodajnih cen, seveda v mejah novih gospodarskih ukrepov, delno pa z boljšim gospodarjenjem in večjo storilnostjo.

Glede zvišanja osebnih dohodkov se moramo omejiti na realne možnosti.

Upoštevati je treba, da smo v letošnjem letu že povečali osebne dohodke za 51,6% nasproti l. 1964. Lani so znašali ti dohodki mesečno na zaposlenega delavca povprečno 45.630 dinarjev, v prvem polletju 1965 pa so dosegli v povprečju 69.191 dinarjev. To povečanje zagotavljajo pravilniki podjetja o nagrajevanju delavcev. Porast izplačanih osebnih dohodkov v prvem polletju letošnjega leta je že bil rezultat stimulativenega delovanja teh pravilnikov. Morebitno novo povečanje osebnih dohodkov bo mogoče le s po-

spešeno finalizacijo, ki daje hitrejše obračanje finančnih sredstev, z zmanjševanjem poslovnih stroškov, zvišanjem produktivnosti dela, boljše disciplino in boljšim izkoriščanjem notranjih rezerv.

S povečano storilnostjo dela bo podjetje doseglo večja finančna sredstva tako za osebne dohodke in tudi za nujno potrebna sredstva za sklade. Te potrebujemo za nadaljnjo rast proizvodnje in kontinuirano stanovanjsko gradnjo. Osebnih dohodkov se bo povečal za tisti del prispevka iz osebnih dohodkov, kateremu se je odrekla družba (znižanje prispevka na osebne dohodke za približno 200 milijonov dinarjev). To bi znašalo nekako 8—10% od neto osebnih dohodkov z veljavnostjo od 1. VIII. 1965 dalje. O tem povišanju osebnih dohodkov bo sklepal še delavski svet podjetja, ko bodo dokončno znani vsi vplivi novih gospodarskih ukrepov.

Prizadevanja članov podjetja so dala v letošnjem prvem polletju že dobre rezultate, saj smo razen povečanih osebnih dohodkov dosegli tudi že 218 milijonov dinarjev čistega dohodka. To je sicer glede na potrebe še vedno premalo, vendar upamo, da se bo s povečanim prizadevanjem vseh delavcev ta rezultat do konca leta vsaj podvojil. Potrebno bo združiti vse naše moči, da bi dosegli v tem letu čimboljše proizvodne rezultate.

Pri presoji položaja, v katerem se je z novimi gospodarskimi ukrepi znašlo podjetje, je zmerna optimistična prognoza za nadaljnji razvoj utemeljena tudi iz tehle razlogov:

Litostroj že od začetka letošnjega leta omejuje sprejemanje novih delavcev na režijska mesta, v tem ko skuša okrepiti število de-

lavcev na proizvodnih mestih, da bi izpopolnili še tretjo izmeno dela. Realistična kadrovska politika lahko tudi vnaprej zajezi nevarnost večjega preusmerjanja delavcev.

Kot zelo smotrna se je nadalje pokazala že dodobra uveljavljena orientacija na izvoz, ki podjetje v naraščajočem obsegu vključuje v mednarodno delitev dela. Novi predpisi o zunanji trgovini, ki se priravljajo, bodo pomenili prav za to orientacijo podjetja znatno olajšanje pri nadaljnjih sistematičnih prizadevanjih za povečanje izvoza in plasiranje na zunanjih trgih. Nove možnosti je Litostroju in z nami sodelujočim podjetjem, posebno v okviru poslovnega združenja »SMELT«, odprla med drugim tudi nedavno podpisana pogodba o dobavi kompletne opreme za železarno v Indiji.

Tretji pozitivni temelj za vključevanje podjetja v novi gospodarski razvoj pa pomeni tesno poslovno-tehnično sodelovanje z Metalno iz Maribora in Strojno tovarno Trbovlje, ki je prav na letošnjem V. plenumu v Mariboru junija tega leta napravilo pomemben korak naprej s sklepom o uvajanju nekaterih skupnih proizvodov vseh treh podjetij kot rezultat vseh dosedanjih temeljnih analiz, priprav in prizadevanj na poti k uspešni kooperaciji. Verjetno se bo kaj kmalu pokazalo, kako realna in več kot pravočasna je bila pobuda samoupravnih organov teh treh podjetij za čim tesnejše poslovno-tehnično sodelovanje. Vsi ti razlogi upravičujejo optimizem nas vseh glede realnih možnosti za uspešno vključevanje podjetja v novo gospodarjenje. Seveda pa bo moral k temu vsakdo doprinesti svoj del s povečano delovno disciplino, večjo prizadevnostjo in večjo storilnostjo.

PROGRAM NOTRANJNH UKREPOV

(Iz razprave na skupni seji sekretariatov OO in članov TK ZK Litostroja)

Dne 26. avgusta je bila v mali kino dvorani IC Litostroj skupna seja članov sekretariatov osnovnih organizacij in TK ZK Litostroj. Udeležila sta se je tudi član CK ZKS Vinko Gorenc in org. sekretar ZKS Ljubljana-Siška Janez Kržmanc. Uvodne misli k razpravi o nalogah vseh družbeno-političnih organizacij, predvsem pa komunistov in samoupravnih organov v zvezi z uresničevanjem gospodarske reforme v naši delovni organizaciji je podal sekretar TK ZKS Litostroj inž. Franc Pentek. Iz njegovega referata povzemamo:

Ko v naši delovni organizaciji ocenjujemo družbeno-politično aktivnost vseh družbeno-političnih organizacij, samoupravnih organov, predvsem pa komunistov in pripravah za gospodarsko reformo in sedaj ob uvajanju ukrepov gospodarske reforme, moramo ugotoviti, da smo naš delovni kolektiv o teh perečih zadevah dovolj široko in temeljito informirali. Prva javna razprava, oziroma posvetovanje, ki ga je za širši aktiv družbeno-političnih delavcev in samoupravljalcev na pobudo TK, oziroma njene ideološke komisije organiziral sindikat dne 21. 6. 1965, je pomenil za-

četek udejstvovanja naših družbeno-političnih sil v pripravah za gospodarsko reformo. Če je bilo to prvo posvetovanje še bolj splošno in so prisotni zvedeli le nekaj splošnih novic o gospodarski reformi, je bila tudi ta informacija za vse prisotne nadvse koristna.

Razširjena seja DSP dne 6. 7. 1965 je pomenila v naših pripravah na gospodarsko reformo drugo večje dogovarjanje družbeno-političnih organizacij, samoupravnih organov, vodilnega in vodstvenega kadra v naši delovni organizaciji. Na tej seji DSP smo zvedeli, da bo težišče razprav in

aktivnosti v zvezi z bližnjimi gospodarskimi ukrepi predvsem v gospodarskih organizacijah, na kar morajo biti vsi družbeno-politični činitelji še posebno pripravljeni. Dovolj zgornovo je bilo poudarjeno, da predvidena gospodarska reforma ni nobena kratkotrajna politična kampanja, temveč pomeni v našem gospodarskem sistemu zelo odločen preobrat pri vzpostavljanju potrebnih osnov za dolgoročno, stabilno in intenzivno gospodarjenje. Poročilo, ki smo ga slišali na seji, je po takrat znanih predlogih zakonskih osnutkov brez slehernega večjega optimizma zelo realno analiziralo položaj našega podjetja ob prehodu na nov način gospodarjenja. Zavedali smo se, da taka slika položaja naše delovne organizacije ne more biti še povsem jasna podoba tistega, kar nam je v resnici prinesla gospodarska reforma; vendar pa nas je že vnaprej načrtneje mobilizirala k iskanju notranjih rezerv. Že takrat nam je bilo jasno tudi to, da nam analiza ne pomeni prilagojevanja starega načina

gospodarjenja novim razmeram itd. Se z nekaterimi sestanki po OO ZK, na katerih so tudi člani obč. komiteja že pred uveljavitvijo gospodarske reforme pojasnjevali nujnost sprememb gospodarskega sistema, smo v glavnem zaključili našo družbeno-politično aktivnost pred gospodarsko reformo.

Če so bile družbeno-politične organizacije, predvsem pa komunisti, v času priprav na gospodarsko reformo organizatorji raznih posvetovanj in nosilci pozitivnih usmeritev pri pojasnjevanju gospodarske reforme, ne moremo žal povsem trditi, da se je naša aktivnost tudi pri sedanjih prizadevanjih, kako uveljavljati gospodarsko reformo v naši delovni organizaciji, ustrezno nadaljevala. Napačna bi bila ugotovitev, da v naši delovni organizaciji nismo v smislu uveljavljanja gospodarske reforme nič naredili, vendar moramo hkrati priznati, da nimamo še nobenega samoupravnega akta, niti akta družbeno-političnih organov glede (Nadaljevanje na 2. strani)

Spremembe v direkciji

Septembra smo se poslovili od našega dosedanjega generalnega direktorja Ivana Kogovška, ki je junija dal ostavko na svoje mesto, in pozdravili med nami novega generalnega direktorja Jožeta Kopiniča. Uredništvo in uredniški odbor našega časopisa se bivšemu generalnemu direktorju zahvaljujeta za njegovo živo spremljanje našega dela in sodelovanje in se pridružujeta zahvali delovnega kolektiva za vse opravljeno delo v tovarni. Zelita mu mnogo uspehov na novem delovnem mestu! Prav tako želimo novemu generalnemu direktorju najuspešnejše delo med nami, pri čemer mu z naše strani obljublamo vso podporo pri njegovem odgovornem delu sredi prizadevanj našega kolektiva, da bi se uspešno vključili v nov sistem gospodarjenja.

Hkrati se na tem mestu poslavljamo od bivšega tehničnega direktorja inž. Vinka Čizmana, ki je prav tako odšel na novo službeno mesto, kjer mu želimo mnogo uspehov! Bivši tehnični direktor je bil dolgo član našega uredniškega odbora in naš stalni sodelavec, za kar se mu toplo zahvaljujemo! Njegovo mesto je kot vršilec dolžnosti začasno prevzel inž. Franc Pentek, ki je zmeraj živo spremljal delo uredniškega odbora in uredništva in mu vselej pomagal z dragocenimi nasveti in sodelovanjem. Prepričani smo, da bo ta stik z nami in vsem kolektivom ohranil tudi na svojem novem delovnem mestu.

UREDNIŠTVO IN UREDNIŠKI ODBOR



JOŽE KOPINIČ: rojen 18. 2. 1911. v vasi Radoviči v občini Metlika, je dokončal trgovsko šolo v Karlovcu, strojno šolo vojne mornarice v Kumboru in Komunistično univerzo v Moskvi (1934—36).

Služboval je na podmornici Nebojša (1931/34), sodeloval v španski državljanski vojni na strani Republike (1936/38), v Kominterni kot odgovorni politični redaktor v založniški dejavnosti od 1938—41. V 1940. letu se je ilegalno vrnil v Jugoslavijo, sodeloval v revolucionarnem delu in v osvobodilni vojni do 1945. leta. Je nosilec spomenice 1941. Član ZK je od 1931.

Po osvoboditvi je bil ekonomski svetnik pri ambasadi SFRJ v Ankari do leta 1949, nato načelnik za trgovske sporazume v ministrstvu za zunanjo trgovino v Beogradu do 1949. Nato pomočnik ministra za promet v Beogradu do 1951. V 1951. letu je bil komercialni direktor v direkciji pomorskih ladjedelnice v Splitu, glavni direktor ladjedelnice Uljanik v Pulji (1952—64) in nazadnje generalni direktor Združenja pomorskih ladjedelnice Jadran-brod.



IVAN KOGOVŠEK: Rojen leta 1921 v Ljubljani, opravil je izpite za VK livarja in mojstra ključavničarja. Glavni direktor Indosa je bil od 15. 4. 1951 do 31. 12. 1959. Nato je bil glavni direktor Litostroja od 1. 1. 1960 do ostavke. Na 4. redni seji UO Litostroja z dne 21. 7. 1965 je bil na svojo prošnjo razrešen dolžnosti glavnega direktorja.

INŽ. VINCENC ČIZMAN: Rojen v Ljubljani 1922, diplomiral je na VTS leta 1949; od 1952 do 1960 je bil pomočnik tehničnega direktorja v Železarni Jesenice; zaposlil se je v Litostroju 1. 10. 1960, zapustil naše podjetje 30. 9. 1965.

INŽ. FRANC PENTEK: Rojen 1923 v Polani; diplomiral je leta 1952, zaposlen je v Litostroju kot vodja tehničnega biroja v SN do 1. 2. 1964, nato je bil sekretar TK ZKS, od 1. 10. 1965 pa je v.d. tehničnega direktorja Litostroja.

Sklepi UO

Upravni odbor je na svoji redni seji z dne 25. 8. 1965 sprejel naslednje sklepe:

1. razpisano delovno mesto direktorja projektive in razvoja se korigira tako, da je v skladu z že sistematiziranim delovnim mestom direktorja projektive. Komisija naj pri izbiri upošteva to, da bo izbrani kandidat perspektivno prevzel tudi področje razvoja in eventualno konstrukcije;

Razpisano delovno mesto pomočnika komercialnega direktorja se za enkrat ne izpopolni — o čemer je treba obvestiti vse kandidate. Kandidati bi prišli v pošte, če bo delovno mesto sistematizirano.

2. Potrdi se predlog za nagrajevanje članov strokovnega tima v tem smislu, da vsako podjetje izplača svojim članom strokovnega tima enotne mesečne nagrade v višini 20—30.000 din za člane strokovnega tima in 30—40.000 din za predsednika tima, pri čemer se zadolži tehničnega direktorja, da skupno s podjetjem STT in MM določi začetek izplačevanja nagrad, ki naj ne bi datiral za nazaj.

Vzame se na znanje pojasnilo, da se bo odslej delo strokovnega tima odvijalo pretežno v popoldanskem času.

3. Vzame se na znanje obvestilo direktorja PPB o izboljšanju stanja v odpremi in dela pri popisu zaloga PPB. Količinski popis in kartoteka bosta gotova do 30. 9. 1965, dejansko vrednost zaloga pa bo GRS ugotovil do 5. 11. 1965.

4. UOP se strinja s poročilom tehničnega direktorja, da ne bi bilo umestno preklicati sklenjenega dogovora med podjetjem Litostroj in Poslovnim združenjem SMELT za organizacijo notranjega transporta, ker pričakujemo prve rezultate že v začetku prihodnjega leta.

5. Potrdi se predlog razpisne komisije za razpisano delovno mesto tehničnega direktorja, da se ne sprejme nobenega od sprejetih kandidatur (inž. Aleksander Grünfeld in inž. Franc Pentek), ker ne izpolnjujeta v celoti razpisnih pogojev in se razpis za tehničnega direktorja ponovno opravi.

Osvoji pa se istočasno predlog KS, da se zaradi nujnosti prevzema poslov inž. Franc Pentek imenuje za vršilca dolžnosti tehničnega direktorja za dobo 6 mesecev.

Upravni odbor je na svoji redni seji z dne 4. 10. 1965 sprejel naslednje sklepe:

1. Upravni odbor se strinja s predlogom kadrovskega sektorja za nove najemnine v naših samskih domovih in v celoti potrди predlagane cene, ki v obliki akontacije stopijo v veljavo s 1. 11. 1965.

V roku 3 mesecev kadrovskega sektorja — oddelka za družbeni standard ponovno pregleda kalkulacije in napravi dokončen obračun najemnin v samskih domovih.

2. Upravni odbor je obravnaval ponudbo podjetja Ljubljana-transport in konkurenčnega podjetja Transturist Škofja Loka za podražitev prevoza na delavskih progah in zavzel stališče, da se sprejme finančno najugodnejša ponudnika.

V kolikor podjetje doseže enake pogoje pri obeh ponudnikih, se del prevoza odstopi Transturistu Škofja Loka zaradi delitve poslova med dvema prevoznikoma.

3. Upravni odbor se načelno strinja z iskanjem najboljše oblike integracije Obratne ambulante Litostroj, kot je nakazana v predlogu Sveta obratne ambulante z dopolnilom, da bo tudi v bodočem organizacijskem sestavu delovni čas Obratne ambulante v skladu s potrebami Litostroja.

Iz poročila za prvo polletje

Na 3. redni seji delavskega sveta našega podjetja dne 30. 7. 1965 so sprejeli poslovno poročilo za I. polletje 1965, iz katerega povzemamo nekaj najvažnejših podatkov. (Ker v poletnih mesecih nismo izšli, se nam je objava precej zakasnila, za kar se opravičujemo)

Že iz uvoda je razvidno, da so revidirane predkalkulacije lastnih cen proizvodov in storitev ter realnejše postavljene prodajne cene in stimulativnejše nagrajevanje že v I. polletju 1965 pozitivno delovale na poslovni uspeh podjetja.

Skupna proizvodnja se je nasproti lanskemu letu povečala za 7,8%, blagovna proizvodnja pa za 3,7%. Plan proizvodnje je bil dosežen pri skupni proizvodnji s 47,1%, pri blagovni proizvodnji s 43,3%, vse računano na podlagi letnega plana. Po dinamičnem planu, ki med letom odstopa od statičnega plana, pa je bila skupna proizvodnja dosežena s 102% in blagovna proizvodnja s 104%. Iz tega je razvidno, da se proizvodnja dobro razvija in da bo do konca leta letni plan količinsko izpolnjen v celoti.

FINANČNA REALIZACIJA

Finančno realizacijo delimo na fakturirano in plačano realizacijo. Fakturirana realizacija daje pravo sliko uspešnosti poslovanja v tekočem letu, vtem ko za njema plačana realizacija po obsegu le delni rezultat poslovanja obračunskega obdobja, ker ne vključuje faktur, ki v obračunskem obdobju niso bile plačane. Celotni doseženi dohodek znaša po tem prikazu din 7.743.441.000 in je s tem lanskoletni rezultat presežen s 5,5%; letni plan je izpolnjen s 45,5%, dinamični plan pa je dosežen z 99%.

Od doseženega skupnega dohodka odpade na domače tržišče din 6.650.158.000 oziroma 85,9%, na izvozne posle pa din 1 milijardo 93.283.000 ali 14,1%. Plan realizacije za domače tržišče je dosežen z 51,3%, plan izvoza pa le s 27,1%; vendar je v letošnjem letu izvoz (v primerjavi s istim obdobjem lanskega leta) povečan za 58,1% in je močnejši pri vodnih turbinah, pri črpalkah in pri opremi za cementarne za

izvoz. V upadanju je predvsem realizacija žerjavov in stiskalnic.

OBRAČUN FAKTURIRANE REALIZACIJE

Razen finančnih so v tem obračunu prikazani še tile podatki: število delavcev, dosežene efektivne delovne ure, plačane ure in izdelane količine proizvodov. Dosežen celotni dohodek je din 7 milijard 743.441.000, v preteklem letu pa je bil din 7.340.438.000.

Fakturirani celotni dohodek daje dobička din 810.411.000, v preteklem letu pa je dal 179 milijonov 357.000, t. j. 10,5% letos nasproti 2,4% v lanskem letu. Prostrukturni cene odpade na materialne izdatke 51,8% (lansko leto 59,8%), na osebne dohodke pa 26,8% (lansko leto 22,6%); dohodek znaša 2.889.025.000, lani pa je bil 1.833.597.000 din, t. j. 37,3% oziroma 25%.

PLAČANA REALIZACIJA IN DELITEV DOHODKA

Delitev dohodka med družbo in kolektivom se opravi na podlagi plačane realizacije. V plačani realizaciji je: celotni dohodek din 7.207.704.000, lansko leto din 7.248.599.000, t. j. 99,4%; izpolnjevanje letnega plana pa je 42,4%.

V plačani realizaciji je dobička din 611.199.000, vtem ko ga je bilo lansko leto din 233.294.000. Potemtakem je lanskoletni rezultat dosežen z 262%; planirani dobiček pa je že v I. polletju dosežen z 61,3%. Indeksni podatki se med fakturirano in plačano realizacijo ne poudarjajo, ker ima plačana realizacija še delno prenesene fakture iz lanskega leta, delno pa niso zajete vse fakture, izdane v I. polletju. Dohodek je bil dosežen z din 2.597.171.000, lansko leto z din 1.859.242.000, indeks je torej 139,7, za plan je odstotek 44,8%.

Prispevek iz dohodka (15%) znese letos din 389.575.000, lani pa je bil din 278.886.000. Realizaci-

rani osebni dohodki so din 1.988.783.000, lansko leto so bili din 1.630.033.000; indeks je torej 122.

Ostarek čistega dohodka za sklade podjetja je din 218.812.000. Lansko leto podjetje ni doseglo sredstev za svoje sklade; del realiziranih osebnih dohodkov je ostal nepokrit. To pomeni primanjkljaj din 49.677.000. Ostarek čistega dohodka za sklade podjetja din 79.651.000; prispevek v skupni rezervni sklad din 6.958.000; prispevek za obnovo Skopja din 2.644.000; obvezno republiško posojilo 15% din 19.433.000 in neto ostarek za sklad skupne porabe podjetja din 111.125.000.

Poslovanje podjetja je bilo v I. polletju uspešno in je pričakovati, da se bo finančno še naprej tako ugodno razvijalo, če nas novi gospodarski ukrepi ne bodo posebej prizadeli. Sicer imamo v nedokončani proizvodnji še nekaj objektov s pričakovanim negativnim finančnim rezultatom, kot na primer Yamuno, Yaldhako, Peryar, Sholayar in še nekatere druge, vendar pa ti posli ne bodo bistveno vplivali na spremembo že doseženega finančnega uspeha glede na vrednost v proizvodnji.

Neupoštevač porast vrednosti nedokončane proizvodnje, se produktivnost dela izboljšuje, tako količinsko kot finančno. To je razvidno iz primerjave števila delavcev z vrednostjo proizvodnje. Število plačanih efektivnih delovnih ur je nižje kot v lanskem letu zaradi zmanjšanja nadurnega dela, predvsem v administrativnem aparatu. Kot pomemben uspeh dobro opravljenih analiz in ukrepov za zmanjšanje proizvodnih stroškov pa lahko omenimo zmanjšanje le-teh nasproti planu za 4—5%, nasproti lanskemu letu pa celo za 12,1%.

OSEBNI DOHODKI

V I. polletju poslovnega leta je bilo izplačanih osebnih dohodkov v bruto znesku din 2 milijardi 496.453.556, oziroma neto din 1.529.438.823; v lanskem letu

pa bruto din 1.642.826.521 oziroma neto din 1.034.980.707. Povprečni mesečni neto dohodek na enega delavca se je vzdignil na din 69.532; v lanskem letu je bil din 47.315.

Vezava finančnih sredstev presega razpoložljiva sredstva za več kot 6 milijard. Zaradi tega je bilo podjetje ves čas nelikvidno in je imelo blokiran žiro račun. Litostroj ne more računati z novimi krediti za kritje zaloga in terjatev. Taka zahteva bi bila nerealna, saj dosega zaloge že skoraj višino planirane letne realizacije. Nujno je, da s hitrejšo finalizacijo oziroma s hitrejšim fakturiranjem znižamo vsaj zaloge nedokončane proizvodnje na realni nivo štirih milijard. Tudi kupci bi morali hitreje plačevati, ker je višina naših terjatev nerealna in bi si bilo treba pravočasno zavarovati plačila pri sklepanju kupnoprodajnih pogodb. Zaradi pomanjkanja denarnih sredstev se velik del obveznosti poravnava s kompenzacijami, kar pa ni rešitev finančnega položaja. Zato bo nujno potrebno zaloge in terjatve prilagoditi razpoložljivim finančnim sredstvom.

SKLADI

Priliv v amortizacijski sklad za leto 1965 je din 530.000.000. Ta sredstva so že vnaprej razporejena.

Sklad skupne porabe je tudi že v celoti porabljen in se bodo nova sredstva formirala šele z zaključnim računom za leto 1965.

INVESTICIJE

Zaradi pomanjkanja namenskih sredstev so vse investicije v tekočem letu ustavljene. Gradnja dveh stanovanjskih blokov ob Goriški ulici opravlja kot investitor Stanovanjska zadruga Litostroj s sofinanciranjem zadrugnikov do višine 20%, Litostroja 30%, Republiškega sklada za stanovanjsko izgradnjo 25% in Občinskega sklada za stanovanjsko izgradnjo 25%. Litostroj je svoje obveze, ki znašajo okoli 120.000.000, do sedaj pokrtil do višine 75.000.000, ostarek pa mora podjetje pokriti iz pričakovanega finančnega rezultata poslovnega leta.

PROGRAM NOTRANJIH UKREPOV

(Nadaljevanje s 1. strani)

uresničevanja akcijskega programa, glede konkretnih ukrepov, ki jih mislimo v prihodnosti uveljavljati v naši delovni organizaciji. Zato postavljamo kot bistveno vprašanje izdelavo programa takih ukrepov, ki nam mora zagotoviti oblikovanje gospodarske politike v skladu z vsemi nameni gospodarske reforme; gre torej po našem mišljenju za vsa tista bistvena vprašanja, ki jih morajo zajeti naši notranji ukrepi in do katerih moramo komunisti tudi na tem mestu zavzeti določena stališča.

Ob izvajanju gospodarske reforme se pojavlja kot zelo delikatno vprašanje vsklajevanje OD vseh zaposlenih zaradi višjih življenjskih stroškov. Tudi v naši delovni organizaciji se pojavljajo določene tendence po linearnem povečevanju OD iz tistega dela prispevka iz OD, ki se mu je družba odrekla. Jasno je treba povedati, da je naše podjetje v letošnjem letu v primerjavi z lanskim letom že povečalo OD za okoli 51%; zato je sleherni povečevanje OD, ki ni v skladu s splošnimi načeli nagrajevanja po delu, oziroma ne temelji na večji proizvodnosti, nesprijemljivo, niti ni v skladu s splošnimi načeli gospodarske reforme. Komunisti v strokovnih službah in samoupravnih organih so dolžni to načelo dosledno spoštovati.

Če tako povežemo sleherni povečevanje OD z večjo produktivnostjo dela, z zmanjševanjem

poslovnih stroškov, izločevanjem neproduktivnih stroškov itd., je nujno potrebno, da nam predvideni ukrepi povedo, kako povečati produktivnost dela, zmanjšati poslovne stroške itd. Komunisti v samoupravnih organih morajo zahtevati od strokovnih služb najprej podrobnih proučitev vseh okoliščin, po katerih je treba ugotoviti, kako čim hitreje izrabiti notranje rezerve. Se bolj kot kdajkoli prej je treba razmišljati (in seveda tudi ustrezno ukrepati) o zmanjševanju administrativnega kadra, pregledati je treba prekvalifikacije, predvsem proizvodnih delavcev, za zadnji dve leti na razna režijsko-administrativna delovna mesta in razmisliti o njihovi vrnitvi v proizvodnjo. Ukrepati je treba o rezervah v strojnih kapacitetah (stopnja izkoriščenosti strojnih kapacitet je okoli 45%, kar dokazuje še velike rezerve), razmišljati in ukrepati je treba na splošno o rezervah vseh zaposlenih, oziroma razmišljati tudi o tem, kako bi po potrebi vključili v iskanje notranjih rezerv širši kolektiv (iskati njihove predloge za zmanjšanje proizvodnih stroškov, delovne sile itd.). Ko govorimo o boljši razporeditvi obstoječih delavcev, moramo istočasno razmišljati o popolni ukinitvi nadur na vseh administrativnih delovnih mestih, oziroma o še večjih omejitvah tudi na proizvodnih delovnih mestih. Varstvo pri delu je zaradi nekaterih nediscipliniranih članov kolektiva na eni strani in zaradi premajhne

odgovornosti ter vztrajnega dela vodstvenega in vodilnega kadra v proizvodnih obratih pri izvajanju že sprejetih ukrepov za nošenje varnostnih sredstev, precej popustilo, čeprav je dokazano, da se nam bolniški izpadi povečujejo. Zaradi zmanjševanja bolniških izpadov je treba zaostriči nošenje vseh vrst sredstev za varstvo itd. Naš sistem nagrajevanja ni dograben in smo se v preteklosti lotevali bolj parcialnega reševanja nagrajevalne politike v naši delovni organizaciji. Če smo uspeli za nekatera področja dela izdelati bolj stimulativne pravilnike za delitev OD (pravilnik za nagrajevanje kadra za izdelavo tehnične dokumentacije, pravilnik o normah v glavnem stimulator proizvodne delavce itd.), nismo za režijska delovna mesta nobenih pravilnikov za stimulatorno nagrajevanje tega kadra. Predvideni ukrepi morajo

ponovno dati večji poudarek in nove zadolžitve v zvezi z izdelavo novega sistema nagrajevanja, saj nam prav pravilno nagrajevanje lahko odkrije rezerve v že obstoječih kadrih v naši delovni organizaciji, s katerimi lahko ob pravilni razporeditvi zagotovo zmanjšamo proizvodne stroške in istočasno povečamo produktivnost dela.

To je nekaj bistvenih vprašanj, na katera je opozoril inž. Pentek in o katerih so potem spregovorili še v razpravi in dopolnili izvajanja sekretarja še z drugimi problemi, za katere menijo komunisti, da je vredno o njih razpravljati in jih analizirati. Prepričani smo, da vseh ne bomo mogli hkrati rešiti, vendar pa je potrebno, da jih v celoti pregledamo in posredujemo samoupravnim organom, ker smo vsi dolžni poskrbeti, da začnemo z ustreznim samoupravnim aktom — dolgoročnim programom ukrepov postopno uresničevati gospodarske reforme tudi v naši delovni organizaciji.

OBVESTILO

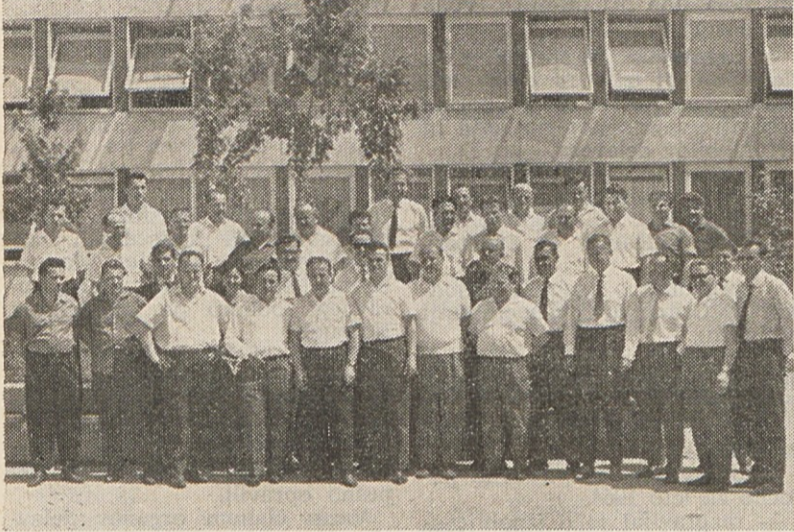
Zaradi tehniških težav v poletnih mesecih — z izjemo izredne številke, natisnane v tiskarni podjetja avgusta t. l. — nismo izšli. Z današnjo številko, ki izpolnjuje praznino treh mesecev (od julija do septembra), smo delno nadomestili ta zastoj tudi z objavo gradiva, ki je bilo namenjeno za izpade številke. Če je zaradi tega neposredna aktualnost nekaterih strani manjša, pa je zadoščeno vsaj neprekinjenosti dokumentacije in poročanja. Z novembrsko številko bomo spet povsem na tekočem.

UREDNIŠTVO

STROJNA TOVARNA · METALNA · LITOSTROJ

Naša podjetja v obdobju sodelovanja

Na V. plenumu poslovno-tehničnega sodelovanja med Metalno iz Maribora, Strojno tovarno iz Trbovelj in TZ Litostrojem iz Ljubljane, ki je bil 25. in 26. junija v Mariboru, je bilo prečitanih nekaj zanimivih referatov in poročilo o dosedanjem razvoju tega sodelovanja. Na tem mestu podajamo v izveščku pregled proizvodnih uspehov vseh treh podjetij z medsebojno primerjavo, kakor jo povzemamo po ustrezni dokumentaciji za plenum, ki so jo predložili strokovnjaki Metalne.



Udeleženci V. plenuma poslovno-tehničnega sodelovanja med podjetji MM, STT in TZL v Mariboru 25. in 26. 6. 1965

Pomembnejši sklepi z zasedanja

Po dvodnevem zasedanju, po izčrpanju dnevnega reda, predvsem pa po obsežni in stvarni diskusiji o predlogu strokovnega teama je V. plenum poslovno-tehničnega sodelovanja med podjetji MM, STT in TZL sprejel nekaj zelo pomembnih sklepov, ki so samo naravna posledica doslej uspešno prehojene poti in priprav za tesnejše sodelovanje; to delo so uspešno opravile komisije. Sklepi so hkrati odraz prehoda v novo fazo medsebojnega sodelovanja, ki jo označuje opustitev nadaljnega dela v komisijah (z izjemo tehnološke komisije in komisije za standardizacijo in tipizacijo v okviru koordinacijske komisije za komercialno-tehnično sodelovanje), ker bodo odslej posamezne strokovne službe vseh treh delovnih skupnosti opravljale vse delo na področju sodelovanja kot svojo delovno dolžnost po zadolžitvah glavnih direktorjev in pod nadzorstvom obeh koordinacijskih komisij in plenuma oziroma samoupravnih organov vseh treh podjetij.

Za naslednji plenum bodo spet pripravljene referati za proizvodna in ekonomska vprašanja, pri čemer bo posebna pozornost posvečena skupinski tehnologiji, planiranju, standardizaciji in tipizaciji, izkoriščanju strojnih kapacitet, perspektivam skupnega nastopanja na zunanjih trgih, vprašanju nabav reprodukcijskega materiala in problemom dolgoročnih in kratkoročnih sredstev.

Sprejeti so bili predlogi komisij, vse zadevne zadolžitve pa so prešle na redne strokovne službe v podjetjih.

Na področju proizvodnih vprašanj sta bila sprejeta sklepa o izpopolnjevanju tehničnih norm zaradi dviga storilnosti, ki naj bi omogočil smotrno vključevanje v mednarodno delitev dela, in o uvajanju načel skupinske tehnologije in male avtomatizacije.

Na področju organizacije dela je bil sprejet sklep o stalnih mesečnih sestankih glavnih direktorjev vseh treh podjetij. S področja ekonomskega sodelovanja so bili sprejeti sklepi o skupnem nastopanju na zunanjih trgih prek poslovnega združenja SMELT in skupnega reševanja nabav materiala z vključevanjem uslug združenja SMELT.

V celoti je bil sprejet predlog strokovnega teama, ki je dosegel soglasnost na področju izdelave opreme za cementarne, skupne proizvodnje normalnih električnih tekalnih žerjavov do 40 ton nosilnosti po dokumentaciji Litostroja, o ureditvi področja reductorjev, razvoja tehnologije za varjenje specialnih jekel, ki se osredotoči v Metalni, o obdelavi predloga za skupno proizvodnjo drobilcev in transporterjev, za kar prevzame razvoj STT, in o skupni obdelavi opreme za transport v skladišču. Glede skupnega osvajanja artiklov ali objektov in skupnega nastopanja na domačem in zunanjem trgu je bil sprejet tudi podroben poslovnik, ki ureja medsebojne odnose vseh treh partnerjev. Po diskusiji o predlogu strokovnega teama sta bila sprejeta še sklepa o določevanju minimalne lastne cene in o tem, da je osvojitve skupnega proizvoda vseh treh podjetij hkrati obveza vsakega podjetja, da ne bo samo niti proizvajalo niti prodajalo tega artikla.

Na področju družbeno upravnega sodelovanja je bil sprejet sklep o pripravah za vskladitev vseh samoupravnih aktov v zvezi z novimi zakonskimi predpisi in novimi gospodarskimi ukrepi. Novemu sistemu dela se prilagodi tudi poslovnik o poslovno-tehničnem sodelovanju, sprejet na III. plenumu. Prek strokovnih služb se bo nadaljevalo obravnavanje novih načinov nagrajevanja kadrov, oblikovanja profilov delovnih mest, programa za uvajanje na delovno mesto, kalkulacije stroškov izobraževalnih dejavnosti, sodobne organizacije dela, uveljavitve pogodbe za počitniške domove, programa rekreacije itd. Do nadaljnjega pa se odloži sklenitev pogodbe za skupno strokovno glasilo.

Ocena vseh sodelujočih na tem plenumu je bila, da je bilo to pot opravljeno zelo pomembno in tehtno delo, ki je izraženo predvsem v sklepih o prvih začetkih skupne proizvodnje vseh treh podjetij, kjer so za to dozoreli pogoji.

PROIZVODNOST, EKONOMIČNOST RENTABILNOST

»Naš interes po čimbolj smotrnem gospodarjenju nas sili, da odkrivamo notranje rezerve povsod, kjer jih lahko najdemo. Naša glavna skrb zadnjih let je bila več ali manj posvečena temu osnovnemu cilju. Pri tem smo prišli do spoznanja, da nas kot dobre gospodarje ne sme zanimati samo, koliko smo proizvedli, temveč tudi koliko časa in koliko stroškov smo vložili v to našo proizvodnjo. Zanima nas torej razen proizvodnosti dela tudi ekonomičnost proizvodnje in rentabilnost našega poslovanja. Rezerve je bilo treba iskati povsod, kjer smo ugotovili, da smo manj produktivni, manj ekonomični in manj rentabilni, kakor bi lahko bili ob bolj smotrni izrabi naših proizvodnih možnosti. Če si ogledamo naše poslovanje skozi prizmo ekonomičnosti, rentabilnosti in proizvodnosti si lahko ustvarimo določeno sliko o smotrnosti našega gospodarjenja v zadnjih letih.

Glede ekonomičnosti poslovanja, ki ga ugotavljamo po višini ustvarjenega celotnega dohodka (bruto produkt) na en dinar porabljenih sredstev, smo ugotovili, da Metalna v obdobju od 1960 do 1964 prikazuje najugodnejše rezultate v letih 1961 in 1962. Rezultat ekonomičnosti poslovanja v letu 1964 se je zaradi zvišanja stroškov poslabšal, celotni dohodek se je sicer zvišal, toda istočasno so se povečali tudi poslovni stroški. Ista situacija je razvidna tudi pri Litostroju, medtem ko se je v STT indeks ekonomičnosti sicer tudi znižal v letu 1964, toda še vedno ne pod 100, kot je to primer v ostalih dveh podjetjih. Iz prikazanega je razvidno, da je bila ekonomičnost poslovanja v vseh treh podjetjih zadnje leto najslabša, in to kljub povečanemu bruto produktu.

Rentabilnost poslovanja, ki jo ugotavljamo z višino ustvarjenega neto produkta (je celotni dohodek minus porabljenih sredstev) na en dinar vloženi sredstev, izkazuje, da je bilo poslovanje Metalne najboljše v letu 1963, ko znaša indeks 143 nasproti 1960 s 100. Ta indeks se je znižal v letu 1964 na 107, kar je primer tudi pri Litostroju, vendar v manjši meri (od 125 na 118), vtem ko se je pri STT rentabilnost izboljšala od 94,5 na 108,5 (od leta 1963 nasproti 1964).

Vzroki padca rentabilnosti v Metalni in Litostroju so v zadnjem letu v povečanju poslovnih stroškov, predvsem pa v izredno visokih zalogah, kar velja zlasti za Metalno. Zato je potrebno v bodoče posvetiti vso skrb analizi poslovnih stroškov in znižanju obstoječih zalog materiala.

Produktivnost dela se odraža po višini ustvarjenega neto produkta na enega zaposlenega delavca. Indeks produktivnosti v vseh treh podjetjih kaže od leta 1960 do 1963 nagel porast, medtem ko v letu 1964 nasproti 1963 zopet pada. Vzrok je v hitrejšem zaposlovanju nove delovne sile, kot pa je porast proizvodnje. Negativen pojav je pri tem zlasti dejstvo, da upade število produktivnih sodelavcev na škodo oz. povečanje režijskega kadra. Najbolj dinamičen porast produktivnosti je pri STT, kjer je bil v letu 1964 (v primerjavi z letom 1960) dosežen indeks 157. Slednje ima v veliki meri odraz v vedno večjem porastu serijske proizvodnje, saj je ta dosegla v letu 1964 že 69 odstotkov celotne letne proizvodnje.

Količnik obračanja nakazuje razmerje med celotnim dohod-

kom v poslovnem letu in povprečnimi vloženi sredstvi (je obratna in osnovna sredstva) v istem razdobju. To se pravi, da bo količnik obračanja in naše poslovanje tem boljše, s čim manjšimi obratnimi sredstvi bomo ustvarili čim večji celotni dohodek v podjetju.

Najugodnejši količnik obračanja za Litostroj izkazuje leto 1963 (1.695), za Metalno v letu 1963 (2.97) in za STT v letu 1961, ko izkazuje celo 3.00. V Metalni je pri skoraj istem celotnem dohodku v letu 1964 zaradi visokih zalog padel količnik obračanja na 1,93 nasproti letu 1963, torej skoraj za 1/3, saj so se v tem času povečala obratna sredstva od 4.065.000.000 na 6.061.000.000.

OSEBNI DOHODKI

Osebnih dohodkov v Metalni so narasli od leta 1960 nasproti 1964 za 91,3 odstotka. Isti porast v odstotku OD prikazuje tudi STT, medtem ko je OD v Litostroju v odstotku počasneje naraščal, ker je bila osnova že v začetku višja.

Vzroki povečanja osebnih dohodkov so bili odraz povečanja produktivnosti v času od 1960 do 1963, a v letu 1964 administrativnega ukrepanja zaradi vsklajevanja s povečanimi življenjskimi stroški.

Navzlic znatnemu zvišanju OD v zadnjih letih nismo uspeli bistveno zmanjšati fluktuacije delovne sile, ki je fluktuirala prvenstveno prav zaradi nizkih osebnih dohodkov.

Iz nakazane analize izhaja, da ne zadostuje samo, da se zadovoljujemo s povečanjem našega bruto produkta ali fizičnega obsega proizvodnje, temveč moramo naše proizvodne uspehe preprosto z mnogo širšega aspekta. Šele tako bomo prišli do bolj objektivne slike o smotrnosti našega gospodarjenja.

NEIZKORIŠČENE NOTRANJE REZERVE

Tako ugotovljeni rezultati nam narekujejo, da moramo še bolj intenzivno iskati naše notranje rezerve t. j., da moramo doseči povečano količino proizvodov s čim manjšo porabo delovnega časa, da torej izkoristimo rezerve pri že zaposleni delovni sili, kajti s tem povečujemo proizvodnost našega dela; doseči moramo večjo proizvodnost s čim manjšimi stroški pri čim bolj smotrnem izkoriščanju naših osnovnih obratnih sredstev.

Doseči moramo večji dohodek s čim manjšimi vloženi sredstvi, tako da dajejo vložena sredstva v krajšem času več proizvodov, kar pomeni, da smo povečali svojo rentabilnost. Samo s povečanim dohodkom pa si lahko zagotovimo tudi potrebne pogoje za gospodarski napredek in s tem višjo raven osebnih dohodkov in družbenega standarda.

Te ugotovitve nam nakazujejo nujnost, da moramo čimprej iz dosedanjega ekstenzivnega gospodarjenja, za katero je bilo značilno, da smo ob neizpremenjenem načinu proizvodnje, to je da smo pri enakih delovnih postopkih in enaki organizaciji za večjo količinsko proizvodnjo morali vložiti več dela, preiti na intenzivno gospodarjenje, to je, da dosežemo večjo količino proizvodnje z manjšim številom opravljenih ur pri bolj racionalnih delovnih postopkih, boljši organizaciji dela in seveda s stimulativnejšim načinom nagrajevanja. Doslej smo presojali našo ekonomičnost zolj po analizi celokupnih stroškov proizvodnje v podjetju. Znotraj cene posameznega proizvoda pa smo le malo kje analizirali stroške, ki nastopajo v posameznih stopnjah proizvod-

nega procesa in v posameznih vrstah materialov, vgrajenih v tak proizvod. Šele na podlagi takih analiz pa je mogoče najti rezerve, ki so v dosedanji neracionalni proizvodnji, in je mogoče izvesti tudi konkretne ukrepe za izboljšanje te racionalnosti, bodisi v spremembi tehnologije, v organizaciji dela, v specializaciji proizvodnega programa ali v čem podobnem. Tukaj gre za tako imenovano vrednostno analizo proizvodnih stroškov, ki jo že dolgo pozna proizvodnja v industrijsko razvitih deželah. Z uvajanjem takih metod bo treba usmerjati tudi našo proizvodnjo v čim bolj ekonomično poslovanje.

RACIONALIZACIJA NOTRANJEGA TRANSPORTA

Rezerve so še velike v pospeševanju proizvodnega ciklusa, to je v hitrejšem obračanju zaloga surovin v proizvodnji, v skrajšanju poti, ki jo napravi proizvod med posameznimi fazami predelave, to je v racionalizaciji notranjega transporta. Taki notranji ukrepi bi v veliki meri povečali učinkovitost in hitrost obračanja obratnih sredstev v podjetju, kar pomeni, da bi bila za enak ali večji učinek potrebna manjša obratna sredstva.

Če pogledamo kritično, kaj smo v tem pogledu storili, moramo žal ugotoviti, da stvari sicer ugotavljamo in jih tudi nakazujemo, konkretnega pa je bilo v tej smeri storjenega šele malo in smo šele na začetku naše poti in nas čaka še mnogo truda, če hočemo doseči rezultate, ki jih pričakujemo od bolj racionalnega gospodarjenja.

Izvajanje sklepov plenuma

V okviru poslovno tehnične sodelave med TZL—STT—MM so se 29. septembra sestali v Metalni predstavniki sindikatov vseh treh podjetij ter obravnavali vprašanje rekreacije delovnih ljudi. Soglasno so ugotovili, da je izmenjava letovišč med tremi podjetji uspela in bodo to sodelovanje še razširili. Na sestanku je bilo govora o medsebojnih obiskih, prijateljskih srečanjih med ribiči, gasilci in člani AMD iz vseh treh podjetij. Prav tako se bodo nadaljevala športna srečanja med kolektivi v dosedanji obliki.

Te dni je bil dosežen sporazum med glavnimi direktorjem podjetja STT in glavnim direktorjem Metalne o kooperaciji pri proizvodnji transporterjev.

Po sklepu V. plenuma poslovno-tehnične sodelave med podjetji TZL—STT—MM je bil sklenjen v Ljubljani sporazum med glavnimi direktorjema podjetij Litostroj in Metalna o delitvi dela na področju žerjavogradnje. Za železarno Smederevo bomo izdelali skupno okoli 160 žerjavov.

Na sestanku predstavnikov samoupravnih organov vseh treh podjetij v Mariboru 12. oktobra t. l. so sprejeli dva pomembna sklepa:

1. Rok za predložitev razprav s področja delavskega samoupravljanja po razpisu, ki je bil objavljen v vseh treh podjetjih, se podaljša do 31. 12. 1965.

2. Delavski sveti vseh treh podjetij se bodo sestali na skupnem posvetu 4. decembra t. l. v Trbovljah. (O dnevnem redu tega posveta bomo pisali v prihodnji številki.)

Petnajst let plodnega samoupravljanja

Letos 1. septembra je poteklo osemnajst let, ko so prvič zagorele peči v sivi livarni in je steklo železo ob navzočnosti najvišjih državnih predstavnikov. Bil je to velik praznik in pomemben delovni uspeh tedaj še majhnega kolektiva, ki je začel izdelovati za izgradnjo našega socialističnega gospodarstva tako pomembne proizvode. Takrat se še nismo zavedali, kakšen bo nadaljnji razvoj Litostroja, kako bo z njegovo rastjo, delom in storilnostjo.

Sedaj po osemnajstih letih uspešnega dela, ko si kot rezultate dosedanjih naporov lahko ogledamo številne hidrocentrale, kjer se vrtijo turbine — proizvodi naših delovnih članov, ko doma in v svetu naletiš še na druge naše proizvode (črpalke, reduktorje, vilicarje, dieselske motorje itd.), ki so nastali v naših obratih in delavnicah, lahko s ponosom gledamo na opravljeno delo in prehojeno pot. Preobširno in tudi skoraj nemogoče bi bilo opisati vse, kar je bilo pri nas izdelanega in vgrajenega v temelje našega socialističnega gospodarstva. Če se v mislih samo za hip povrnemo v gospodarski položaj ob času, ko je bil ulit prvi izdelek v našem metalurškem obratu, lahko nesporno ugotovimo velikanski razvoj nove Jugoslavije, h kateremu je tudi Litostroj mnogo prispeval. Tako uspešnemu delu naše delovne skupnosti pa so od 1950. leta dalje bistveno pripomogli organi samoupravljanja, ki smo jih tedaj prvič izvolili. Dne 2. septembra 1950 so namreč tudi podjetje Litostroj prevzeli v svoje upravljanje člani naše delovne skupnosti. To pravico jim je dal zakon o delavskem samoupravljanju, ki ga je sprejela Zvezna ljudska skupščina na svojem zgodovinskem zasedanju dne 27. junija 1950. Tedaj so prešle tovarne v upravljanje delavcem kot neposrednim proizvajalcem in upravljalcem. Z uvedbo delavskega samoupravljanja se je pričelo obdobje hitrejšega gospodarskega razvoja in novih socialističnih odnosov v naši državi.

Z nadaljnjim razvojem in utrjevanjem delavskega samoupravljanja so se prav kmalu pokazali ugodni rezultati na vseh področjih naše gospodarske dejavnosti.

Ko smo pred leti — ob desetletnici samoupravljanja — povzeli, kaj vse je bilo napravljenega v tistem času, smo med drugim tudi ugotovili, kako velika je bila za nas ta šola utrjevanja samoupravnih pravic in dolžnosti. Ze takrat smo navedli, da je sodelovalo v organih samoupravljanja 518 članov, tako da je že vsak peti član Litostroja deloval v teh organih. Sedaj, po pregledu dela v vseh petnajstih letih, ki so za nami, pa lahko ugotovimo, da je bilo izvoljenih v deset delavskih svetov že 686 članov in v zadnjih štirih letih še v obratne delavske svete 401 član. Z izvoljenimi člani na zadnjih volitvah dne 14. maja 1965 je bilo vključenih do sedaj v delo samoupravnih organov kar 1305 članov našega delovnega kolektiva ali več kot tretjina današnjega števila delavcev.

V času od 26. 1. 1950 do 14. maja 1965 so člani Litostroja desetkrat volili svoje predstavniške organe. Mandatna doba teh delavskih svetov je trajala posamično:

1. delavski svet od 26. 1. 1950 do 18. 3. 1952 — 63 članov,
2. delavski svet od 19. 3. 1952 do 27. 3. 1953 — 63 članov,
3. delavski svet od 28. 3. 1953 do 23. 3. 1954 — 63 članov,
4. delavski svet od 24. 3. 1954 do 27. 3. 1956 — 75 članov,
5. delavski svet od 28. 3. 1956 do 25. 3. 1957 — 75 članov,
6. delavski svet od 26. 3. 1957 do 4. 4. 1958 — 75 članov,
7. delavski svet od 5. 4. 1958 do 17. 5. 1960 — 75 članov,
8. delavski svet od 18. 5. 1960 do 20. 4. 1962 — 63 članov in 107 članov v ODS,
9. delavski svet od 21. 4. 1962 do 4. 6. 1964 — 63 članov in 147 članov v ODS,
10. delavski svet od 5. 6. 1964 do 14. 5. 1965 — 63 članov in 147 članov v ODS.

Leta 1960 je bila tudi v našem podjetju izvedena decentralizacija delavskega sveta. Tedaj smo uvedli ekonomske enote in na volitvah dne 18. 5. 1960 so bili prvič izvoljeni delavski sveti proizvodnih enot, sektorjev in služb. V te delavske svete je bilo že prvo leto izvoljenih 107 članov, pri volitvah dne 21. 4. 1962 pa se je njihovo število povečalo na 147 članov. Volitev organov delavskega sveta ni bilo v letih 1951, 1955, 1959, 1961 in 1963, ker jim je bila tedaj podaljšana mandatna doba še za eno leto. Pokazalo se je namreč, da je enoletna doba prekratka za uspešno delo teh organov. To je pozneje upošteval tudi novi temeljni zakon o volitvah delavskih svetov in drugih organov upravljanja v letu 1964.

V Zborniku Litostroja ob trinajsti obletnici ustanovitve in desetletnici delovanja organov samoupravljanja je bilo podrobneje navedeno delo teh organov. Tega tu ne bi ponavljali. Opisali bomo predvsem delo organov samoupravljanja v času od 31. maja 1960 do 31. avgusta 1965, to je v zadnjih petih letih.

1. V mandatni dobi od 31. maja 1960 do 20. aprila 1962 je bil predsednik delavskega sveta Milan Vidmar, za predsednika upravnega odbora pa je bil izvoljen Rudi Jesenšek. Ker je bila mandatna doba podaljšana za dve leti le za delavski svet podjetja, je bil leta 1961 izvoljen nov upravni odbor in za njegovega predsednika Vinko Kožuh.

Pri volitvah dne 17. maja 1960 so člani podjetja prvič volili tudi delavske svete proizvodnih enot, sektorjev in služb. Dne 1. aprila 1960 smo uvedli ekonomske enote. V tem letu je bila tudi v delu decentraliziranih organov samoupravljanja odločilna prelomnica, ki je delavsko samoupravljanje močno okrepila. V tej mandatni dobi je imel delavski svet 26 rednih sej. Razpravljal je o nekaterih zelo pomembnih zadevah naše delovne skupnosti. Tako n. pr. o predlogu novega pravilnika o nagrajevanju. Da bi novo uvedene ekonomske enote pravilno poslovale, je bilo potrebno tudi nagrajevanje delavcev prilagoditi tako, da bi bile enote bolj stimulirane za boljše gospodarjenje. Osebnih dohodkov je bilo treba spraviti v najtesnejšo zvezo z ekonomskim dogajanjem v vsem podjetju in v ekonomskih enotah, izhajajoč pri tem iz tehle ekonomskih pokazateljev: rentabilnosti znižanja proizvodnih stroškov, finančnega izpolnjevanja plana in rokovega izpolnjevanja plana. Sprejeti so bili nadalje sklepi o delu službe higiensko-tehnične varnosti v podjetju, o pravilni izvedbi sistematizacije delovnih mest, o seminarju za člane organov delavskega samoupravljanja, o delu decentraliziranih organov samoupravljanja, o pravilniku o delitvi osebnega dohodka, o izpolnjevanju proizvodnih in finančnih planov itd. Dne 8. maja je bila seja starega in novega delavskega sveta, na kateri je dotedanji predsednik upravnega odbora Vinko Kožuh obsežno poročal o delu upravnega odbora in njegovem prizadevanju, da bi izrabili vse proste kapacitete v podjetju, povečali izvozne posle in odpravili ozka grla v nekaterih obratih; podrobneje je analiziral tudi poslovanje podjetja v preteklem letu. Na koncu je bilo še posebej poudarjeno, da je

treba čimprej izvesti obračun po ekonomskih enotah in pospešiti stanovanjsko gradnjo, o kateri so večkrat razpravljali in sklepali tudi na sejah delavskega sveta.

2. Za mandatno dobo v času od 21. 4. 1962 do 4. 6. 1964 je bil ponovno izvoljen predsednik delavskega sveta Milan Vidmar, za predsednika upravnega odbora pa je bil za leto 1962 izvoljen na volitvah dne 8. maja 1962 Mirko Debeljak, za leto 1963 na volitvah dne 26. 3. 1963 pa Rudi Jesenšek. Tudi v tem razdobju je bilo delo delavskega sveta podjetja in delavskih svetov proizvodnih enot, sektorjev in služb zelo razgibano in plodno. Vsa izkustva, pridobljena v daljšem obdobju dotedanjega delavskega samoupravljanja, so se vse bolj in bolj odražala v boljšem gospodarjenju. Proizvajalec na delovnem mestu se je pričel zavedati, da je le njemu samemu v korist, če pravilno upravlja z družbeno lastnino, ki mu je bila zaupana zato, da bi jo smotrno in ekonomično uporabljal za čim večjo storilnost. V tem obdobju je imel delavski svet podjetja 24 rednih in izrednih sej. Če na kratko povzamemo, kar je bilo storjenega v tem času, lahko ugotovimo, da se je delavski svet še bolj energično zavzel za čim večjo stanovanjsko graditev v okviru novo ustanovljene delavske stanovanjske zadruga, ki se bo kontinuirano prizadevala za nadaljnje povečevanje stanovanjskega fonda po sistemu, da prispeva zadrugi 20 odstotkov svojih sredstev, podjetje 30 odstotkov, republiški in občinski sklad pa skupaj 50 odstotkov denarnih sredstev; uveden je bil postopek za formiranje cen in obračun po proizvodnih enotah, pri izvoznih poslih pa smo prišli na obračun penalov. Nadalje je DSP razpravljal in kritično presojal izpolnjevanje plana v tekočem poslovnem letu in plana naročil za leto 1963. Posebno se je DSP zavzel tudi za izobraževanje članov delovne skupnosti; izboljšano je bilo kreditiranje strokovnega izobraževanja. Delavski svet je sprejel v tej dobi tudi več pravilnikov podjetja, kakor pravilnik o uporabi rešilnega avtomobila, pravilnik za tehnične izpopolnitve in koristne predloge, pravilnik o osebnih dohodkih v tujini (pri montažah) in pravilnik o avtokontroli. Na seji 26. 4. 1963 je delavski svet sprejel sklep o razpisu referenda, s katerim so se delavci odločili za uvedbo skrajšanega delovnega časa, hkrati pa prevzeli obveznost, da bodo s pridnim in smotnim delom v preizkusni dobi dokazali, da je bil sklep najvišjega organa delavskega samoupravljanja o tem primeren in koristen tako za člane delovne skupnosti kot za podjetje.

Dne 26. 12. 1963 je DSP sprejel sklep o priključitvi Kovinskega podjetja Trebnje k našemu podjetju. Zelo pomembna je bila obravnavna na 23. redni seji DSP dne 29. 4. 1964, ko so člani razpravljali o najvažnejšem samoupravnem aktu, o statutu podjetja. V razpravah o statutu po obratih je bilo podanih 140 pripomb, ki so bile v znatni meri upoštewane pri dokončni sestavi statuta. Predlog statuta je bil tiskan in ga je prejel vsak član delovne skupnosti.

3. Na volitvah dne 4. junija 1964 je bil izvoljen nov delavski svet podjetja in izvoljeni so bili tudi novi delavski sveti proizvodnih enot, sektorjev in služb v smislu predpisov novega temeljnega zakona o volitvah delavskih svetov in drugih organov upravljanja v delovnih organizacijah, in to polovica članov za mandatno dobo dveh let in polovica članov za mandatno dobo enega leta. Pri volitvah se je prvič uporabilo zakonsko pravilo, da traja

mandatna doba delavskega sveta kontinuirano dve leti. Na svojem prvem zasedanju dne 15. 4. 1964 je DSP izvolil za svojega predsednika Marjana Kompoljška, za predsednika upravnega odbora pa je bil izvoljen inž. Marko Celarc. V tem času, od 4. junija 1964 do 14. maja 1965, je imel delavski svet podjetja 15 rednih sej, na katerih je med drugim razpravljal in sklepal o tehle zadevah:

- sprejel je pravilnik o osebnih dohodkih pri montaži črpalnih postaj v Siriji,
- razpravljal in sprejel je za določeno preizkusno dobo tele pravilnike: pravilnik o uporabi osebnih avtomobilov podjetja in avtomobilov delavcev,
- normski pravilnik za snazilke v samskih domovih,
- pravilnik o nagrajevanju voznikov vilicarjev in traktoristov,
- pravilnik o osebnih dohodkih v Cementarni Cheerapunji (v Indiji),
- pravilnik o nagrajevanju kadra za izdelavo tehnične dokumentacije,
- nov pravilnik o delitvi čiste dohodka,
- obravnaval je poslovno poročilo za leto 1964,
- razpravljal je o izpolnjevanju planskih nalog v letu 1964,
- potrdil je okvirno pogodbo o poslovno-tehničnem sodelovanju TZL-MM-S TT,

— ponovno je razpravljalo o stanovanjski gradnji,

— sprejel je sklep o rokih za izvedbo analitične ocene delovnih mest,

— sprejel je sklep o pristopu našega podjetja k poslovno-tehničnemu sodelovanju pri opremi za ladje,

— sprejel je sklep o pristopu k Udruženju jugoslovanskih livnica, Beograd,

— sprejel je predloge za formuliranje poslovne politike podjetja,

— sprejel je sklep o dopolnitvi pogodbe o ustanovitvi poslovnega združenja SMELT itd.

Na volitvah 14. maja 1965 je bila izvoljena polovica članov za mandatno dobo dveh let. t. j. za delavski svet podjetja 34 članov in za delavske svete proizvodnih enot, sektorjev in služb 78 novih članov. Za predsednika DSP je bil ponovno izvoljen Marjan Kompoljšek, za predsednika upravnega odbora pa inž. Viktor Nolimal.

Naloge, ki čakajo DSP in druge organe samoupravljanja v novi mandatni dobi, ko bo treba podjetje uspešno vključevati v novi gospodarski sistem, niso lahke. Želimo jim, da bi jih uspešno opravili.

Vsem članom organov delavskega samoupravljanja pa naj velja zahvala kolektiva za doslej opravljeno delo.

M. S.

Naši najstarejši sodelavci

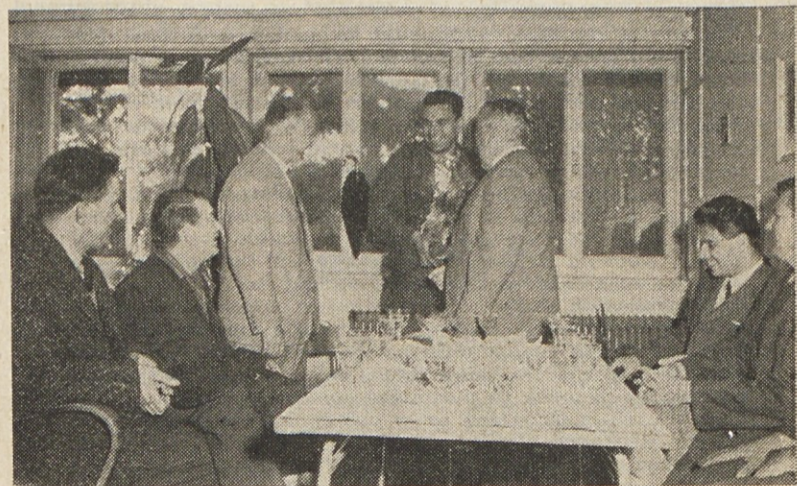
Ko te dni proslavljamo osemnajstletnico obstoja našega podjetja, ne smemo pozabiti vseh tistih, ki že od prvih dni ustanovitve nesebično sodelujejo kot najstarejši veterani. **Sedemindvajset delavcev** je še v podjetju, ki so se zaposlili že v letu 1946, zares ne moremo zamolčati njihovih imen. Ti naši pionirji dela so: Leopold Šolc, Boris Tertnik, Vesna Zajc, Alojz Baloh, Anton Čarman, Rudolf Finžgar, Anton Friškovec, ing. Vlado Jordan, Dominik Komel, Andrej Končan, Karel Korošec, Avgust Martini, Franc Matul, Ivan Oražem, Pavel Perko, Vinko Pirc, Dušan Potočnik, Janez Premrl, Ivan Prosen, Karl Robič, Franc Sedej, Jurij Šafer, Stane Grundner, Jože Kožuh, Bogomir Vrhovc, Stane Ropotar, Anton Levstek.

V podjetju pa so 103 delavci, ki so prišli k nam že leta 1947.

Navajamo jih po abecedi:

Marija Arh, Janez Babnik, Franc Biščak, Zdenka Bivic, Ivan Bokal, Franc Bon, Božena Božič, Malči Bras, Bojan Brenčič, Andrej Bricej, Slavka Brinovec, Stanislav Cedilnik, Jože Cuderman, Franc Černivec, Franc Črnjevič, Jože Čretnik, Ivan Čuk, Ludvik Debeljak, Janez Dimnik, Olga Dmitrijeva, Anton Dodig, Franc Dolamič, Mirko Dornik, Simona Drešar, Martin Einhauer,

Lovro Eržen, Martin Finc, Mihael Fuss, Josip Glavan, Jakob Grahek, Miloš Grčko, Milan Herigonja, Miroslav Jager, Mihael Janežič, Ciril Jerin, Friderik Keržič, Stane Klavžar, Boris Klemenc, Anton Kovačič, Frančiška Kozlevčar, Ivan Kozmus, Zinka Kožuh, Edvard Kralj, Franc Kranjc, Marta Kristan, Jože Kristan, Justina Kristelj, Ludvik Krošelj, Andrijan Kumer, Jože Kušar, Slavka Lampič, Katarina Lavrič, Danijel Lebar, Valentin Leskovec, Marija Ličen, Jože Ličen, Alojz Madjar, Milan Malečkar, Franc Mihelič, Marija Minevc, Milan Milanič, Sonja Mravlja, Franc Mučič, Marija Mulej, Drago Nagode, Ivana Novak, Filip Novak, Hilda Otič, Anton Peroci, Leopold Petrin, Jakob Pogačar, Janez Predikaka, Josip Rakun, Filip Rant, Zoran Ražem, Adalbert Resman, Gabrijel Rihar, Anton Smolej, Martin Seničar, Anton Simčič, Jože Standacher, Stanislav Svetelj, Alojz Šere, ing. Anton Šimeček, Rozalija Škulj, Milan Špolar, Alojz Šprohar, Valentin Štrban, Ivan Stricelj, Arnold Terčič, Marija Tominec, Jože Tovorin, Crtomira Troha, Franc Turk, Matevž Umek, Vincenc Vampelj, Davorin Vičič, Jože Vukšinič, Jože Zorec, Franc Zabkar, Ladislav Žigon, Andrej Žorž, Zvozne Tepina.



Slovo od Bogoljuba Barage, delovodje pri gradnji črpalke v enoti HS. Pri nas je delal od 3. 10. 1951.

Po deset in petnajst let so med nami

10-letniki
Vida Sutlič, Marjana Petric, Ružica Petrovič, Leopold Velkavrh, Danilo Rožec.

15-letnika
Bogomir Justin, Vekoslava Sedej.

Splošni sektor
10-letniki

Alojz Pregrad, Estera Saprunc, Ivan Balon, Ana Grden, Terezija Šteblovnik, Majda Ograjenšek, Ivan Kos, Jože Mihelič, Mara Hariš, Marija Matko.

15-letniki
Stefanija Kovačič, Stane Žagar, Vladimir Mlinar.

Tiskarna
15-letnik
Jože Mihevc

KS
10-letniki
Alfred Tomažič, Josipina Kosmač, Janez Suštaršič, Miro Stalowsky, Angelca Perko, Jelka Vukman.

15-letnika
Justi Lavrenčič, Ivana Ambrožič.

GRS
10-letniki
Cvetka Vilhar, Marija Omahen, Ksenja Smid, Slavka Mlinar.

15-letniki
Andreja Bezek, Antonija Smrajc, Franc Kocjančič.

PPB
10-letniki
Stane Kocjan, Betka Tomšič, Narcis Demski, Jože Gorenc, Majda Mesec, Savo Rakčević, Viljem Mrak.

15-letnik
Bogomir Cenčur

TKB
10-letniki
Marjan Cestnik, Jože Babič, Alojz Juntez, Vinko Udovič, Andrej Anžin, Anton Škrjanc.

15-letniki
Stanko Levičar, Alojz Pogačar, Jože Hauptman, Dejan Stojčič, Ivan Peterca, Martin Jerebič.

CTB
10-letniki
Marija Finc, Marija Oblak, Neža Kosi.

CTB
15-letnik
Milan Pečnik.

ICL
10-letnika
Barbara Kukec, Marja Hočevar.

15-letniki
Oskar Stich, Hrabroslav Premelč, Ana Simčič, Pavla Bolčič, Ludvik Lah, Viktor Bolčič.

DUR
10-letnika
Alojzija Koželj, Ivan Dadič.

MO
10-letnik
Franc Starin

15-letniki
Silvo Babnik, Marko Urbas, Janko Fonda, Ivan Štifter, Srečko Kern.

MB
10-letniki
Olga Vukšinič, Branko Bercko, Stanko Kogovšek, Rozalija Petan, Stanka Eržen, Ernest Florjančič, Janez Gosar, Darinka Hrastar, Jožica Rožec, Marjan Zupančič.

15-letniki
Viktor Vičič, Rihard Mužič, Anton Jeretina.

MO — jeklo livarna
10-letniki

Julijana Smigoc, Leopold Čonč, Nikola Horvat, Jože Kačič, Rudolf Jevšek, Franc Volf, Ernest Merklin, Jože Ilnikar, Jakob Volavšek, Franc Grbec, Ivan Sabol, Karel Umek.

15-letniki
Gabrijel Jenko, Bojan Miklavc, Franc Venecija, Franc Dolinšek,

Vladimir Velepec, Ignac Peterlin, Franc Premože, Janez Jerman.

MO — siva livarna
10-letniki

Franc Rihtar, Stanko Skufca, Jože Škerjanc, Anton Perkolj, Franc Kresal, Franc Hrovat, Stanko Istenič.

15-letniki
Vincenc Aljaž, Ignac Ponikvar, Rok Ambrož, Franc Pavlin, Drago Negovanovič, Anton Velikanje, Mihael Prinčič, Janez Pugelj, ing. Zvone Gorjup, Jože Južna, Stanko Maren.

PK
10-letniki
Rudi Resnik, Franc Podlipec, Slavko Lovše, Božo Kecman, Jože Mlakar, Marija Kragelj.

15-letniki
Viktor Predovnik, Janez Jaklin, Silvo Belcjan, Jože Hauptman.

HS
10-letniki

Amalija Božič, Filip Blažević, Dušan Bedene, Julijana Dimnik, Stanislav Jesenko, Marija Peršl, Janez Starman, Janez Škof, Milan Tekavec, Franc Vidrih, Silvester Zaman, Franc Velše, Jože Mljač.

15-letniki
Irena Baričič, Franc Baumkircher, Boris Bunc, Ivan Cajhn, ing. Kosta Da Damos, Iva Dornik, Miroslav Dimnik Alfred Drašček, Franc Grosman, Bojan Ostanek, Franc Rogelj, Dušan Stražišar, Franc Polh, Marjan Račič, Ladislav Vrtarič, Janez Križaj, Rudi Oražem.

SN
10-letniki
Alojz Novinc, Ivan Jurak, Velimir Kern, Aleksander Prosen, Vinko Nučič, Viktorija Kržin, Frančišek Colarič, Marjan Fajt, Alojz Markovič, Jože Primožič, Miha Grobin.

15-letniki
Jože Božič, Ivan Božič, Janez Crnak, Oskar Pihler, Jože Pivk, Franc Pain, Franc Omejc, ing. Peter Vogrič.

DT
10-letniki
Franc Koprivec, Silvester Kolaša, Franc Krajnik, Anton Škof, Franc Frelj, Anton Laznik, Jože Dečman, Peter Bertoneclj, Milan Kovačič.

15-letniki
Jože Fabjančič, Josip Kersnik, Franc Levec.

OO
10-letniki
Martin Dečman, Franc Gaber, Alojz Gomboc, Atifa Karovič, Viktorija Koračin, Marjan Konjar, Djuro Mučič, Leopold Marinčič, Stanislav Narobe, Emil Poljanec, Jože Purkelj, Rado Pantar, Rajko Pleterski, Zvone Pungercar, Ivan Radman, Izidor Škerl, Anton Šuštar, Emerik Šimunič, Alojz Švigelj, Janez Turk, Barbara Tkalčič, Anton Vovk, Franc Vovko, Stanislav Zupan, Vinko Žibert, Stefan Rehberger, Jože Pavc.

15-letniki
Franc Bačar, Silva Brezovar, Avgust Bokal, Vid Benko, Vojko Dubokovič, Karel Eržen, Janko Grušovnik, Marija Jereb, Malči Kovač, Miroslav Koren, Viktor Kalin, Viljem Markuš, Franc Mesesnel, Jože Marenč, Jovan Peric, Marta Sreš, Anton Slapšak, Vinko Srpčič, Janez Remškar, Jakob Sčetinec, Ivan Turk, Franc Vukman, Ivan Nemanič.

Dodatek

EAS
10-letnik
Rade Medič

PE-MO-TB
10-letnika
inž. Andrej Voje, Matija Fileš

PE-PK
10-letniki
Jože Željko, Milan Sibelja, Janez Grenc

PE-OO
10-letniki
Franc Petrlin, Franc Novak, Janez Mohar

KS
10-letniki
Feliks Kovačič, Franc Kostevc, Milan Kovačič

PE-HS
15-letnik
Maksimiljan Papež

PE-SN
15-letnik
Alojz Račin



Slovo od Valentina Kežarja, skupinovodje navezovalcev v enoti HS. Pri nas je delal od 9. 1. 1952.

Analitična ocena delovnih mest

(3. nadaljevanje in konec)

Akcija opisov delovnih mest je bila opravljena prve dni maja po vseh podkomisijah. Še preden so bili vsi opisi gotovi, je centralna komisija za analitično oceno že pripravljala ukrepe za nadaljevanje analitične ocene delovnih mest v drugi fazi, t. j. analizo delovnega mesta po posameznih zahtevkih, ki so bili objavljeni v prejšnjem članku. Po analizi zahtevka se določi stopnja na podlagi definicij stopenj zahtevkov.

Analizo delovnih mest po posameznih zahtevkih opravijo podkomisije takole: vsa delovna mesta analizirajo po istem zahtevku, n. pr. odgovornosti za izvršitev dela. To je potrebno zaradi tega, da se po istem zahtevku vsa delovna mesta primerjajo med seboj in da dobimo tako zaporedje vseh delovnih mest po težini — od manj zahtevnega delovnega mesta do najzahtevnejšega. Za enotnost kriterijev pri analizi in razvrščanju v zaporedje po posameznih zahtevkih pa skrbi centralna komisija, ki je v začetku junija začela preučevati, primerjati in vsklajevati analize delovnih mest v zaporedje po zahtevkih, ki so jih pripravile podkomisije. Ta faza dela je v bistvu najzahtevnejša, zato ker je treba skrbno preučiti in vskladiti 9 zaporedij za vsa delovna mesta v Litostroju (t. j. 9 × približno 1600 delovnih mest).

Vzporedno je služba HTV izmerila in preučila delovna mesta z vidika delovnih pogojev za ocenitev težavnosti dela na posameznih delovnih mestih, kjer nastopajo nenormalni vplivi pri delu (glej prejšnji članek — zahtevki označeni z D₁ do D₉).

Akcija analitske ocene je torej v največjem razmahu in je v fazi najzahtevnejšega dela ne samo glede na količino, temveč predvsem glede na kvaliteto in zahteva od vseh sodelujočih največji napor (umski in fizični, to pa zaradi časa, ki je glede na obseg dela potreben).

Akcija analitične ocene delovnih mest je potekala dosledno po naslednjih temeljnih načelih:

1. Ocenjuje se delovno mesto in ne delavca, ki je na delovno mesto razporejen;
2. ocenjuje se normalna intenzivnost dela telesno in umsko normalno razvitega človeka, ki je bil za delo strokovno usposobljen po normalnem in najkrajšem načinu;
3. podlaga za oceno so organizacijski predpisi podjetja.

Iz teh načel je razvidno, da akcija analitične ocene delovnih mest poteka v smislu določitve temeljne delovne dokumentacije, t. j. opredeljujejo se naloge na delovnih mestih in iz teh ugotov razmerja med njimi. S tem pa niso rešeni problemi, kot n. pr., kako določiti osebni dohodek

delavcu, ki po svojih sposobnostih presega ali pa ne dosega zahtev delovnega mesta.

Na podlagi analitične ocene, t. j. odnosov med delovnimi mesti, bodo organi samoupravljanja usmerili bodočo politiko nagrajevanja. Politiki nagrajevanja pa služi analitična ocena kot eno izmed meril poleg drugih (osebna ocena delavca, delovne norme, druga merila uspešnosti dela posameznega delavca, delovnih skupin in delovnih enot), ne pa kot izključno merilo za delitev osebnih dohodkov.

PRIMER ANALIZE ZA VK LIVARJA PO ZAHTEVKU B₁

— Samostojno izvaja najzahtevnejša dela pri oblikovanju, ki se medfazno kontrolirajo; obsežnost dela in vodenje skupine zahteva stalno pozornost in razmišljanje, da se delo kvalitetno in tekoče odvija; odgovornost za večje škode, ki se odražajo tudi izven delovnega mesta. —

Na podlagi gornje analize pride VK livar po kriteriju B₁ (od-

govornost za izvršitev dela) v 5. stopnjo.

Centralna komisija za analitično oceno delovnih mest

DS podjetja je na svoji seji z dne 21. 9. 1965 sprejel tudi naslednji sklep:

— Vzame se na znanje poročilo komisije za analitično oceno delovnih mest, da je zaradi naknadno ugotovljene obsežnosti dela nujno prišlo do prekoračenja roka za izdelavo analitične ocene delovnih mest in to od 30. 6. 1965 na 31. 12. 1965 in se sprejme novo obstoječi program dela centralne komisije s tem, da uprava podjetja oziroma kadrovski sektor zagotovita realizacijo celotnega programa.

Proizvodne enote in sektorji, posebno kadrovski sektor naj se vsestransko posvete dobljenim rezultatom in zagotove, da bo analitična ocena v čimkrajšem času lahko sprovedena ter dosežena vsklajitev z ostalimi pravilniki o nagrajevanju.

Kaj vemo o gospodarski reformi

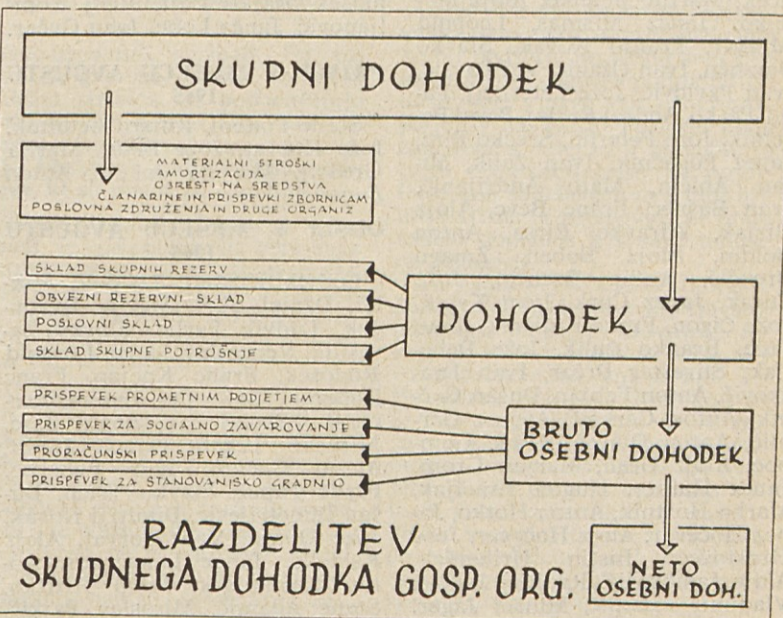
Ob koncu preteklega meseca je republiški svet sindikatov izvedel anketo med delavci raznih gospodarskih organizacij v Sloveniji o nedavno uzačnjenih gospodarski reformi.

Anketiranci so bili izbrani iz vrst nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev, nadalje med kvalificiranimi in visoko kvalificiranimi delavci ter med člani samoupravnih organov in družbeno političnih organizacij. Vsaka skupina je štelala od 15 do 17 članov. Anketa je bila anonimna.

Večina anketirancev (96%) je odgovorila, da je seznanjena z ukrepi, ki jih določa gospodarska reforma; 68% jih ve, da je glavni cilj reforme ustvaritev po-

gojev za zvišanje produktivnosti, za pravičnejši odnos med podjetji in s tem za dvig standarda zaposlenih.

Na vprašanja, na kakšen način je treba priti do sredstev za potrebno zvišanje osebnih dohodkov po reformi, jih 72% pravi, da jih je treba dobiti s povečanjem produktivnosti in bolj skrbnim gospodarjenjem. Skoraj vsi anketiranci so razpravljali o novih cenah živil in sploh blaga za široko potrošnjo (32%), o položaju podjetja v novih pogojih (32%) in o posledicah reforme za naše gospodarstvo nasploh (32%). O posledicah reforme za gospodarstvo naše države jih 54% pričakuje srednje, 25% dobre in 13% zelo dobre rezultate.



TOVARNA šola DOM

Pričetek šolskega leta IC

Z mesecem septembrom se je pričelo novo šolsko leto v izobraževalni dejavnosti našega centra. Sprejeli smo nove učence v tiste poklice in v takem številu, kot nam je to posredovalo podjetje, in sicer 49 strojnih ključavničarjev, 33 strugarjev, 8 obratnih električarjev in 6 modelnih mizarjev. Za livarski poklic se ni prijavil nihče. Skupno je bilo torej sprejetih 96 novih učencev, od teh jih 49 stanuje v internatu, kar pomeni razmerje 50:50 glede na zunanje učence. Dosedaj je bilo število interesentov za internat vedno večje od števila zunanjih kandidatov. Poleg rednih učencev poklicne šole je bilo sprejetih na priučevanje za delo na strožnicah 13 prijavljenцев. O pomenu in načinu izvajanja priučevanja mladine bomo kaj več napisali v eni izmed prihodnjih števil.

V drugi letnik poklicne šole se je vpisalo 88 učencev in v tretji letnik 75 učencev. Skupno število učencev v poklicni šoli je torej 259. V to število pa ni zajetih 10 učencev iz ST Trbovlje. Vključitev omenjenih učencev pomeni delež izobraževalnega centra Litostroj v okviru poslovnega sodelovanja ter istočasno izkoriščanje prostih kapacitet za zunanja podjetja.

Večerna poklicna šola šteje letos samo 14 slušateljev.

Tudi tehniška šola strojne stroke ima letos manj slušateljev, in sicer v I., III. in IV. letniku skupaj le 37. Drugega letnika teh-

niške šole nismo odprli, ker je bilo premalo prijavljenцев.

V obeh šolah, t. j. v večerni poklicni šoli in tehniški šoli število slušateljev pada. Pričakovati je, da bo v bližnji bodočnosti pri vedno manjšem številu slušateljev treba prenehati s tovrstnim strokovnim izobraževanjem. Isto velja tudi za strojno fakulteto I. stopnje, kjer se študij bliža svojemu zaključku.

Ob tej priliki bi omenili le še to, da je bil študij na omenjenih stopnjah strokovnega izobraževanja organiziran zato, da se delavcem Litostroja približa in omogoči izobraževanje med nepretrganim delovnim odnosom, z drugo besedo, da se jim študij olajša.

Glede na razne težave, med katerimi je ena najpoglavitejših nerazumevanje in premajhna pomoč okolice, se je tovrstni študij sprevrgel v izredno visok napor

slušateljev. Novi kandidati se ob tako težavnih pogojih ne morejo več odločiti za nadaljnje strokovno izobraževanje. Škoda, ki ob tem nastaja, bodo čutili predvsem tisti delavci, ki zavzemajo vodstvena mesta v proizvodnji, nimajo pa zahtevane strokovne izobrazbe.

Oddelek za izredno izobraževanje bo tudi v letošnjem šolskem letu organiziral najrazličnejše tečaje in predavanja, predvsem tista, ki jih bo zahtevalo podjetje.

Med temi tečaji bodo vodilno mesto zavzemali tečaji za pouk tujih jezikov, kjer so še vedno proste kapacitete, predvsem v dopoldanskih urah. Te kapacitete bomo poizkušali izpolniti s tečajniki iz drugih podjetij.

O problematiki vzgajanja novih strokovnih kadrov za proizvodnjo, o mestu našega izobraževalnega centra, ki ga zavzema v kolektivu in v družbi, o njegovih bodočih nalogah, pa tudi nekaterih senčnih straneh bom pisal v eni izmed prihodnjih števil.

Lokar

O učnem uspehu na šoli Hinka Smrekarja

Opomba uredništva: Z osnovne šole Hinka Smrekarja v Šiški smo ob koncu lanskega šolskega leta prejeli poročilo o učnih uspehih. Ker med počitnicami nismo izšli, objavljamo to poročilo sedaj, ker je v njem mnogo podatkov, ki bodo zanimali starše naših otrok tudi ob pričetku novega šolskega leta.

Na šoli Hinka Smrekarja je bilo ob zaključku šolskega leta 33 oddelkov, ki jih je obiskovalo 1056 učencev. Dva oddelka prvega razreda sta bila od marca

dalje združena; tako smo se ob zasedbi predavalnice izognili tretji izmeni, ki je nedvomno slabo vplivala na vzgojno prizadevanje in razvoj učenčevih sposobnosti

v tistih dveh razredih, ki sta bila v tretji izmeni. V letošnjem šolskem letu je 195 učencev zaključilo obvezno osemletno šolanje, od teh je 118 učencev uspešno zaključilo 8. razred, 33 učencev pa razreda ni izdelalo, vendar bodo učenci imeli možnost v avgustu, da dobijo spričevala o zaključeni osemletni šoli, če bodo opravili popravne izpite. Z nepopolno osemletko zaključuje obveznost 44 učencev, od katerih jih bo še nekaj napredovalo v 8. razred, da bodo uspešno zaključili 8-letno šolanje in se lahko vključili v poklice. V letošnjem šolskem letu napreduje v višji razred 87,59% učencev: z eno, dvema, tremi ali več negativnimi ocenami pa ponavlja razred 11,94% učencev; 0,47% učencev je zaradi odsotnosti ostalo neocenjenih. Na splošno je bilo največ negativnih ocen v matematiki (25,51%), na drugem mestu je angleški jezik z 21,54% negativno ocenjenih učencev in na tretjem mestu slovenski jezik (odstotek je vzet od števila negativnih ocen vseh predmetov, ki se v posameznem razredu poučujejo).

Nov zakon o osnovni šoli predvideva napredovanje učencev od drugega do sedmega razreda z eno negativno oceno, vendar ne sme biti učenec v dveh šolskih letih zaporedoma ocenjen z negativno oceno iz istega predmeta. Ko smo v letošnjem šolskem letu pregledali uspehe 63 učencev, ki so v lanskem letu napredovali z eno ali dvema nezadostnima ocenama, smo ugotovili, da je brez nezadostne ocene v letošnjem šolskem letu izdelalo razred le 16 učencev, 13 učencev pa je imelo negativne ocene iz istega predmeta, medtem ko so ostali učenci imeli več negativnih ocen iz istih ali drugih predmetov.

V letošnjem šolskem letu napreduje z eno negativno oceno 93 učencev. Letošnje število učencev, ki napredujejo v višji razred z negativno oceno, je večje zato, ker ni več popravnih izpitov, da

bi učenci negativne ocene v avgustu popravili. Lansko leto so bile v avgustu preizkušne za učence, ki so imeli negativne ocene, zato je veliko učencev pridobilo možnost, da so negativne ocene popravili. Ker nova zakonska določila ne upoštevajo take možnosti, bomo morali za vse učence, ki napredujejo z negativno oceno, organizirati že v mesecu septembru obvezno dodatno pomoč. Letošnja praksa organizacije dodatne pomoči za učence, ki so med šolskim letom slabo napredovali v matematiki in angleškem jeziku, je pokazala, da so učenci dodatno pomoč nerodno obiskovali. O sklepu učiteljskega zbora, naj bo dodatna pomoč za učence, ki so napredovali z negativno oceno obvezna in obravnavana kot sestavni del učne obveznosti, bomo obvestili vse starše otrok in tako že v septembru sistematično in nacrtno dopolnjevali učencem pomankljivo znanje prejšnjega razreda.

Z odličnim uspehom je napredovalo na šoli 183 učencev, s prav dobrim uspehom 269 učencev, z dobrim 305 učencev in z zadostnim 75 učencev. Več odličnih in prav dobrih uspehov je bilo na nižji stopnji pouka do 3. razreda, kar je razumljivo, saj na višji stopnji razen večjega števila predmetov in dviga zahtevnosti predavatelja, upada tudi pomoč staršev. Najslabše učne uspehe so nasplošno dosegli učenci 6. razreda, saj jih je v višji razred napredovalo le 81,54% učencev, kar je pod povprečnim učnim uspehom šole za 6,05%. Slabo učno napredovanje je pogojeno z razvojnim obdobjem učencev, ki stopajo v svojem psihičnem razvoju v obdobje največjih notranjih kriz, v obdobje pubertete, zato so tudi v vzgojnem smislu najproblematičnejši.

Ko smo analizirali učno-vzgojno prizadevanje šole z vplivom družbenega okolja in povezovanjem s starši, smo ugotovili, da bi z večjim sodelovanjem staršev s šolo lahko dosegli boljše uspehe. Starši otrok so sicer hodili na govorilne ure, vendar največkrat le k razrednikom, ki so staršem lahko dajali le sliko o učenčevem splošnem ponašanju. Starši so se premalo oglašali pri predmetnih predavateljih, pri katerih so učenci dobro učno napredovali; zato tudi niso mogli dobro vplivati na otroka, da bi po pozitivnih uspehih, ki jih je dosegel pri enem predmetu, izboljšal učne rezultate tudi pri predmetih, kjer je negativen. Za čim boljše sodelovanje šole s starši bomo razen določenega dneva in ure za govorilne ure točno fiksirali tudi prostor, da se bodo starši lažje pogovorili o učno-vzgojnih uspehih in neuspehih otrok ker tako v sodelovanju z nami lažje poiskali tiste učno-vzgojne prijeme, ki so v vzgojnem oblikovanju otroka najučinkovitejši.

Majda Poljanšek

ZANIMA VAS . . .

PRISLI V MESECU JUNIJU 1965

Janez Podrekar, Aleksander Prah, Franc Prišmon, Pavel Razboršek, Daniel Rudin, Jože Selšek, Majda Skodič, Jože Sladič, Boris Sokol, Franc Studen, Peter Strel, Jože Štötl, Jože Suštršič, Mirko Uranješ, Srečko Venika, Janez Višnovar, Karel Vitman, Boris Vidraj, Mihael Vidmar, Jože Vovk, Dušan Vodopivec, Anton Vrščaj, Martin Zavec, Slavko Zaletel, Milan Zupan, Stane Zupančič, Janez Zeleznik, Anton Žibert, Slavko Zupančič, Roman Jerelčič, Anton Kalamari, Andrej Kavs, Jože Kavčič, Gregor Kavčič, Jože Knavs, Albin Knapič, Alojz Kompare, Mirko Kozinc, Janez Korošec, Peter Kos, Jože Končina, Franc Kostevc, Anton Krajačič, Ludvik Kranjc, Rudolf Krpan, Zmagoslav Kumar, Jan Langenvalter, Franjo Lepen, Marko Matečič, Konrad Marovt, Srečko Mavec, Anton Marčič, Hugo Mešiček, Martin Metelko, Alojz Metelko, Janez Mišmaš, Leopold Mlakar, Franjo Novak, Slavko Omahen, Ivan Ožanič, Vid Pavšič, Ivan Pavlovič, Jože Peternelj, Pavel Perko, Andrej Peklaj, Pavel Pečelnik, Jože Peterlin, Srečko Pirc, Janez Pogačnik, Ivan Žalik, Miran Aničin, Mato Andrižanič, Ivan Bašnac, Franc Bevc, Alojz Bizjak, Zdravko Birsca, Anton Boldin, Alojz Boben, Zmagoslav Brenčič, Anton Brentin, Jože Cuzak, Janez Curk, Ivan Kenik, Jože Čigon, Franc Kržišnik, Simo Čule, Branko Čulik, Jože Debeljak, Slivester Drčar, Ivan Draškovič, Anton Fabjan, Dušan Gačnik, Anton Gerkišič, Avgust Germič, Anton Glavač, Franc Gomboc, Alojz Grah, Marjan Grom, Janez Hafner, Hugon Hmeljak, Marko Hostnik, Anton Hotko, Janez Hočevar, Alojz Hočevar, Jože Hrastovec, Justin Hriberšek, Alojz Jambrošič, Radivoj Jančič, Vladimir Jakopič, Mihael Jager.

PRISLI V MESECU JULIJU 1965

Milan Radej, Emilija Bogataj, Maržena Vukovič, Marjan Istenič, Anton Slešek, Oskar Dolenc, Alojz Vraničar, Franc Rakovnik, Vladimir Gornik, Zarko Hojnik, Jože Rakovš, Dušan Markovič, Vladimir Furlan, Slavko Zabret, Avgust Mahkovec, Tone Kostanjevec, Avgust Rebernik, Martin Benko, Jože Šimenc, Jože Pozvek, Zora Podgornik, Marija Kac Nataša Krulej, Marjan Lesar, Matiček Košir, Ivan Žagar, Stane Bertonec, Jože Peterka, Josip Bončina, Andrej Tavčar.

ODSLI V MESECU JULIJU 1965

Slavica Vuga, Anton Dolšak, Vida Hus, Vandá Pegan, Janez Slak, Ivan Rutnik, Jože Bačnik, Franc Jerše, Ramadan Fači, Franjo Pavlič, Ivan Romih, Franc Čmak, Jože Jevnikar, Jože Strnad, Ludvik Romšak, Greta Markov, Vincenc Matko, Albin Stopinšek, Rajko Bajt, Jurij Komljanovič, Janez Lobe, Ivan Ovčar.

PRISLI V MESECU AVGUSTU 1965

Stane Podboj, Rihard Cedilnik, Jože Horvat, Jože Belin, Marija Grošelj, Marjeta Jančič, Anton Zupančič.

ODSLI V MESECU AVGUSTU 1965

Ludvik Krošelj, Leopold Miklič, Daniel Skrt, Marija Drnovšek, Ludvik Ferlic, Slavko Zavašnik, Venčeslav Sluga, Leopold Rodošek, Franc Kocjan, Franc Hočevar, Janko Cej, Ludvik Černez, Nikolaj Jan, Sonja Zajc, Miroslav Legan, Ernest Žibert, Anton Gačnik, Igor Vehovec, Franc Papež, Slavko Trlep, Dušan Dimetrijevič, Dimitrij Novak, Jože Opara, Van Horvat, Alojz Kastelic, Janez Langerpus, Anton Kostanjšek, Josip Hruško, Stane Adamič, Miroslav Pajkič,

Janez Sadar, Mirko Radič, Bogdan Mlakar, Alojz Grabner, Alojz Glavič, Franc Pirc, Daniel Rudin, Alojz Metelko.

PRISLI V MESECU SEPTEMBRU

Kata Radiković, Alojz Rupnik, Ludvik Podkrižnik, Mato Fileš, Anton Lavrič, Josip Kopinič, Maks Ivanuša, Miha Terstenjak, Franc Jenko, Alojz Potisek, Valentin Dermota, Franc Gašperlin, Janko Remšak, Franc Kejžar, Francišek Kranjc, Anton Udovič, Zora Kurinčič, Marjan Metelko, Andrej Dolinar, Caslav Milosavljevič, Stane Kocjan, Jože Kolenc, Franc Kolar, Jože Stancar, Ladislav Grabani, Stane Klobučar, Franc Prijatelj, Ivan Vitez, Ivan Novosel, Vladimir Homovec, Ivan Trunkelj, Josip Kljun, Helmut Vajda, Janez Kalan, Djuro Premec, Ferdinand Ambrožič.

ODSLI V MESECU SEPTEMBRU

Zdenka Bivic, Emilija Levec, Franc Zupan, Vlado Podgoršek, Julij Mikec, Ignac Giacomelli, Franc Žagar, Radoslav Vukolič, Gabrijel Trpinc, Marjan Logar, Alojz Rančnik, Jože Nerat, Ivan Vurušič, Franc Zmavc, Ignac Pevec, Metod Šinkanovski, Stanko Gašpari, Karel Kuhar, Stano Bogdanič, Rudolf Rehorič, Anton Francelj, Svetozar Barajič, Albin Habjan, Ciril Gregar, Janez Pugalj, Anton Malešič, Anton Kováčec, Ivan Rihter, Alojz Rebrek, Ivan Dominik, Štefan Cjerek, Florijan Horvat, Jože Hočevar, Vincenc Kastelic, Jože Tomazič, Ludvik Rebec, Stana Belehar, Franc Javh, Matija Sramel, Ignac Novak, Prvo Didanovič, Herbert Ausman, Ivan Osolnik, Jože Andrakovič, Janez Novak, Franc Presečnik, Ivan Golos, Slavo Jambrošič, Oto Verbič, Jože Kolman, Danilo Žagar, Avgust Vrščaj, Zvonko Kolšek, Janez Go-

miršek, Metod Pavlin, Alojz Bratun, Jože Hočevar, Ivan Rozman, Leposava Perit, Karel Novak, Stane Virk, Alojz Krumpič, Marjan Stimec, Marjan Janežič, Ivan Pirc, Svetis Milojič, Anton Brezovar, Jože Meglič, Ramadan Galič, Roman Sipec, Ferdinand Košir, Andrej Arzenšek, Marjan Donko, Viktor Strukelj, Viktor Kompare, Anton Rappelj, Novak Simič, Janez Strmec, Alojz Papež, Zlatko Jelkič, Drago Svegl, Jožef Bečaj, Ratko Djever, Henrik Ređer, Albin Bohorič, Vlado Holik, Jože Bolte, Anton Rus, Bojan Krečič, Jože Nose, Matko Jančič, Emil Kogoj, Anton Drnovšek, Marino Perič, Alojz Smolič, Andrej Kavs, Franc Studen, Aleksander Prah, Ivan Pavlovič, Boris Sokol, Avgust Germič, Jože Štötl, Rudolf Krpan, Marjan Istenič, Alojz Vraničar, Franc Rakovnik, Matiček Košir, Jože Horvat, Bruno Brtolj, Lado Kovčič, Viljem Meglič.

ZAHVALA

Olga in Boris Drnovšek izreka najiskrenejšo zahvalo vsem, ki so nama pomagali ob težki izgubi najine nepozabne matere Marije Drnovšek.

Prav posebno se zahvaljujemo za vse, kar so nam storili vodstvo delavske restavracije, sindikalna organizacija in uprava podjetja Litostroj.

Se posebej pa se zahvaljujemo številnim darovalcem cvetja, mladinski godbi Litostroja in vsem, ki so pokojnico tako številno spremljali na zadnji poti.

Se enkrat vsem najiskrenejša zahvala!

Olga in Boris Drnovšek

ZAHVALA

Podpisani Janez Tršinar, Topniška 25, Ljubljana, se iskreno zahvaljujem sindikalni organizaciji in celotnemu kolektivu izobraževalnega centra Litostroj za denarno pomoč ter jim želim čimveč osebnega zadovoljstva in polno uspeha pri delu.

Janez Tršinar

UMRLA JE

Vse prezgodaj je za zmeraj zapustila dne 30. 7. 1965 kolektiv Delavske restavracije Litostroja dolgoletna sodelavka Marija Drnovšek. Vsi, ki smo jo poznali in delali z njo, jo bomo težko pogrešali, saj je bila iskrena in prijazna z vsakomer, s katerim je prišla v stik.



O razvojni in raziskovalni dejavnosti

Ko razpravljamo o organizaciji in vidikih razvojne dejavnosti, ne sme biti razprava zgolj teoretična, temveč je treba upoštevati tudi specifičnosti intelektualnega dela in zakone, ki delujejo na tem področju.

Razvoju se ne da ukazovati in ne da se ga priklicati iznenada, na povelje, pa naj bodo misli in hotenja še tako močni. V tem pogledu lahko razvoj primerjamo z dobro ali slabo letino, na katero vplivajo ne samo dobre želje temveč še sto drugih stvari.

Če razvojno-raziskovalno delo uvajamo zaradi namena samega, birokratsko, bo životarilo le na papirju, zaživel pa ne bo; ničesar ne bo rodilo, če niso tla in okoliščine takšne, da njegovo delo pospešujejo.

RAZDELITEV STUDIJSKO-RAZISKOVALNE DEJAVNOSTI

Ne smemo devati različnih načinov tega dela v isti koš. So razlike med posameznimi vejami, čeprav ne v bistvu, kajti vse tvorijo tehnično-intelektualno delo, ki pa pri tvorbi okolja, pri organizacijskem oblikovanju terjajo posluh in različne organizacijske prijeme.

Pri raziskovanju samih osnov, ki jih uporabljamo v kateri koli veji in na katere se opiramo pri obravnavanju naprav ali konstrukcij, govorimo o **funkcionalnem raziskovanju**. To delo je izrazito znanstveno, nima stika s prakso, temveč raste na logičnem nadaljevanju dosežene stopnje znanja. To so fizikalne in matematične študije, hidravlične ali trdnostne osnove. To so izrazito miselni rezultati, plod intuicije in genialnosti, težko določljiva pota natančnosti, sinteze in metodike.

Ta dejavnost ne pozna nalogov in rokov, kajti delo je izrazito individualno, rezultati so pogojeni s subjektivnimi lastnostmi, s stopnjo intelekta. Z drugimi besedami, raziskovalci so tu univerzalisti.

Raziskovalno delo, pri katerem apliciramo osnove za razčiščevanje nejasnih in premalo poznanih pojavov ali postopkov, lastnosti ali oblik, imenujemo **aplikativno raziskovalno delo**.

Mnogokrat je težko določiti, kje se neha fundamentalno in in pričinja aplikativno raziskovanje. Dovolj točno je merilo, da je aplikativno tisto raziskovanje, pri katerem mora raziskovalec zelo dobro poznati strokovno področje, ki ga raziskuje. Ni torej dovolj, da pozna temeljito samo znanost, s katero raziskuje, marveč tudi, kaj raziskuje. Imeti mora veliko razgledanost na **svojem** področju, poznati mora vse strani svoje stroke, imeti mora dolgotrajne lastne izkušnje, prekaljene v dolgi praksi. Ti raziskovalci so torej izraziti **specialisti**.

Velika večina nalog ni strogo določljiva v eno ali drugo področje. Pri razmejevanju se ni treba preveč mučiti, kajti večinoma je raziskovanje kompleksno: fundamentalna in aplikativna raziskava morata napredovati z roko v roki; ko prva razčisti osnove, napreduje druga, poznavajoč teren, na katerem se giblje, in uporabljajoč spoznave drugo za drugo, pri čemer nazadnje uporabi tisto, ki najbolj ustreza.

Rezultate aplikativnega raziskovanja uporablja razvojna dejavnost pri razvijanju popolnejših in smotrnejših, lažjih in cenejših objektov. To delo je konstruktivnega oziroma projektivnega značaja in zahteva izrazito ustvarjalnega duha. Prehaja že v izumiteljstvo. Dandanes je naš cilj, da si svoje proizvode zaščitimo, zato moramo vsako razvojno delo zaščititi z odgovarjajočimi patentnimi zahtevki. Iz te ugotovitve, ki je imperativ celotne borbe za modernost in baza tehničnega napredka našega stoletja, izhaja, da mora razvojni raziskovalec predstavljati sintezo vsega znanja, izkušenj, kritične misli, ustvarjalnosti in obvladanja instrumentov. Ni dovolj samo poznati stroko, imeti mora predvsem nezmotljivi občutek, ki se ga ne da priučiti, ker raste s prakso, z neuspehi in posrečenimi oblikovanji, s samozavestjo in sigurnostjo, skratka z izgrajeno osebnostjo.

Raziskovalec v razvoju mora imeti pregled nad celotnim dogajanjem svoje stroke, poznati mora tekoče vse rezultate v svetovnem merilu.

Razdelitev raziskovalno-razvojne dejavnosti na tri področja je v kratkih besedah naslednja:

1. pri fundamentalnem raziskovanju = teorija
2. pri aplikativnem raziskovanju = ugotovitev lastnosti objekta in njegove funkcije
3. pri razvojnem delu = popolnost objekta in njegove oblike

Zanimivo pri vsem tem pa je, da je opazovanje delovanja vseh treh vej v zgodovinskem pogledu stalen skokovit razvoj, pri čemer ni mogoče opazovati ene veje ločeno od druge, ker so vse druga v drugi pogojene.

Rezultati ene faze razvojnega oblikovanja in izpopolnjevanja objekta so sprožili nove pomisleke in potrebe za nadaljnjo fazo aplikativnega in fundamentalnega raziskovanja, ki spet omogoča nadaljnjo stopnjo razvoja. Ta stopničasti razvoj, ki kaže specifičnost, a hkrati organsko povezanost vsake od teh treh vej raziskovanja, a se najbolj kaže v raketni in vesoljski tehniki. Isto dogajanje opazujemo pri vsakem drugem proizvodu, čeprav je do ští bolj zabrisano. Na splošno velja, da vsak prototip odpira nove perspektive raziskovanja, ker omogoča meritve, analize in obratovalne izkušnje.

ZNACILNOSTI ZNANSTVENO-RAZISKOVALNEGA DELA V INDIVIDUALNI PROIZVODNJI

Na organizacijo znanstveno-raziskovalnega dela vpliva karakter izdelka in naprave, ki je lahko predmet serijske proizvodnje za distribucijsko trgovsko področje ali pa je individualni proizvod po zahtevah in specifikaciji kupca. V prvem primeru se izdelek izdeluje na skladišče na osnovi prototipa, v katerem so odstranjene vse hibe po določenem preizkusnem obratovanju. V drugem primeru je kupec znan, saj diktira specifičnosti izdelka že pri naročilu. Vsak izdelek je prilagojen specifičnim potrebam kupca. Zato prototipa v tem primeru ni.

Pri serijski proizvodnji se spremembe v izgledu, ekonomičnosti in ceni izdelka uvajajo v obdobjih, ko se pojavijo nove izkušnje in ko pade konkurenčnost izdelka zaradi kakršnega koli razloga. Razvojno in raziskovalno delo se zato izvaja konstantno in neodvisno od kupca in trga. Izdelka ni treba kupcu ponujati in ga tehnično po njegovem okusu spreminjati. Prototip je proizvod raziskovalno razvojne dejavnosti, Tehničnega stika s kupcem ni.

Vse kar je v zgornjem primeru odpadlo, nastopa potencirano pri individualni proizvodnji. Spremembe in izboljšave se takorekoč uvajajo pri vsakem naročilu. Zato v tem primeru ni prototipov. Prototip je že izdelek, eden v večji, drugi v manjši meri. Izdelki se ponujajo kupcu dejansko vedno v zaprtih ali odprtih licitacijah ali natečajih. Vsak natečaj vsebuje v svojem razpisu bodisi v večji ali manjši meri, nove elemente in nove zahteve. Tem zahtevam je treba že med izdelavo idejnega projekta naprav prilagoditi. Prava sreča je, če nastopa med naročili in vsakodnevno borbo za čimboljši plasman na svetovnem trgu toliko prediha, da se zberejo izkušnje in začrta v miru in zbrano linija za bodoči razvoj. Ugotoviti je torej potrebno, da se razvojno-raziskovalna dejavnost uvaja zvezo kot bistveni element konkurenčnosti po vsaki ponudbi pri vsakem na-

ročilu. To velja zlasti za velika, kompleksna naročila, za ogromne objekte, ko se postavlja v ospredje unifikacija in tipizacija sestavnih elementov. Tehnični stik s kupcem je zelo močan ter vreden za uspeh posla. Proizvod raziskovalno-razvojne dejavnosti so stalno izpopolnjene naprave, ki so hkrati v večji ali manjši meri prototipi. Eksperimentalne meritve pri preizkusu pred odpremo naročniku potrjujejo izhodišča in tvorijo material za nadaljnje študije.

V luči teh splošnih dejstev si moramo ogledati deklarativno zahtevo, ki se postavlja podjetjem, da si morajo osnovati svoje znanstveno-raziskovalne in razvojne centre. Ta zahteva velja lahko samo za serijsko proizvodnjo, ki dela s tujo tehnično dokumentacijo in ne skrbi za analizo izkušenj. Za podjetja z individualno proizvodnjo, ki z lastnim projektivno-konstrukterskim birojem uspešno nastopajo na trgu, pa ne more veljati, ker v njih raziskovalno-razvojna dejavnost očitno že eksistira, čeprav organizacijsko ni vidno ustoličena. Iz gornjih izvajanj namreč nujno sledi zaključek: če se na izdelkih opazajo nove izpopolnitve, potem je to plod neke raziskovalne dejavnosti. Ta dejavnost je aktivna, čeprav je mogoče, če se lahko tako izrazim, ilegalna. Kaj napraviti, da jo legaliziramo? In zakaj je ilegalna?

Vsak dober projektivno-konstrukterski biro, zlasti če ima večdesetletno tradicijo, nenehno izboljšuje svoje izvedbe. Dober konstruktor ni nikoli zadovoljen s svojo rešitvijo. Celo zavirati ga je treba pri tej njegovi strasti, da se vsaj malo rentirajo proizvodna sredstva in priprave. Išče napake, opravlja raziskave med obratovanjem, analizira tuje rešitve in jih skuša aplicirati, skratka, opravlja raziskovalno in razvojno delo, pa naj mu to ukaže mo ali ne. To je v bistvu konstrukterskega dela, ki je ustvarjalnega značaja. Seveda je ta težnja pogojena z njegovim znanjem, obvladovanjem področja in njegovo prakso. Pri začetniku še ne živi; čim večji pa je njegov

Fundamentalno raziskovanje ni povezano s prakso in ni od nje odvisno. Glavni pogoj zanj je veržiranost v uporabi teorije in eksperimentalne tehnike pa visoko razvita intuitivnost v iskanju variant in izhodov.

Aplikativno raziskovalno in razvojno delo bo plodno edino tedaj, če raste iz konkretnega dela, sicer se spremeni v nerealno in neuporabno utvaro. Rešitve in novitete se morajo stalno preverjati v ognju natečajev in konkurenčnosti. Raziskovalec ne more čakati nalogov ali namigov za svoje delo, temveč jih mora sam spoznavati in odkrivati. Zato je potrebno absolutno obvladovanje stroke ter spoznavanje težav pri realizaciji, obratovanju in vzdrževanju, skratka zraščeniosti s problemi strokovnega področja v daljšem obdobju.

Ustanavljanje samostojnega razvojnega organa je zato medvedja usluga razvoju. Če vanj postavimo nove kadre brez izkušenj, rezultatov ni mogoče pričakovati; delo bo jalovo in se bo birokratiziralo. Če postavimo vanj vrhunske konstrukterje, bo trpel nivo projektivno-konstrukterskega delovanja. Poleg tega bodo ti specialisti prej ali slej odmrli, ker izgube stik s prakso, s proizvodnjo, s težavami, ki jih rojeva vsak nov objekt in v katerih reševanju se iščejo in edino najdejo nove ideje. Rešitev ni v sicerjanju, temveč v spajanju; raziskovalno-razvojno delo mora biti ne samo v projektivno-konstrukterskem telesu, temveč mora tvoriti z njim eno samo telo. Iz gornjih izvajanj je dovolj jasno, zakaj mora biti tako. Organski proces ustvarjalnega dela je mogoč edinole v **teamski organizaciji**. Zato jo je treba uporabiti tudi v tem primeru. Dosedanje stihijsko razvojno delo bomo ojačali s teamskim grupiranjem, pri čemer bo imel projektant pomoč pri reševanju vzporednih problemov.

Mnogi naši vodilni ljudje, ki gledajo na ves problem s praktičnega stališča, mnogo greše, ko skušajo uporabiti pri tem iste metode kot pri čistih administra-

Po dokončani nalogi člani telesa odidejo nazaj na svoja delovna mesta — seveda samo v prenesenem pomenu, saj mest ne menjajo. Tam opravljajo svoje konkretno delo, in sicer tako, da raziskovalne izsledke konkretizirajo v razdelavi naročila — vsak na svojem področju dela.

Na ta način je zagotovljen njihov kontinuiran stik s prakso, ki edinole daje namige in potrebe za naslednjo nalogo. Težava pri postavljanju v pogon, a zlasti reklamacije, predstavljajo izredno bogato in plodno področje, kjer se rojevajo izboljšave in napotki za razvijanje in izpopolnjevanje.

Pred personalnim problemom ne smemo pri tem zatiskati oči. Ne smemo razpravljati zgolj sholastično, brez upoštevanja subjektivnih sil. Uspeh v razvoju in tehničnem napredku zavisi od kvalitete posameznikov. Tega se ne da priučiti, to je nadarjenost. A takšni ljudje so redki in zato jih je treba stoodstotno izrabiti. Rabimo jih pri vodenju naročil pri razpravah s kupcem, izdelavi elaboratov in pri raziskovalnih nalogah. Pričakujemo, da bo njihova kvaliteta takšna, da bomo tehnično na čelu razvoja v svetu.

Po tej organizacijski shemi je potrebno oblikovati **inštitut za tehnično dokumentacijo, raziskave in razvoj (IRD)**. V okviru takšnega telesa se izdeluje tehnična dokumentacija za ponudbe in za naročila, opravljajo se aplikativne raziskave in razvojne naloge. Čim postane aktualna določena naloga, se formira team, delovna skupina, v kateri ima vsak svojo nalogo. Jasno je, da vodilni projektant usmerja vse naloge tja, kjer vidi cilj. Vsako spoznanje je sestavljeno iz desetih komponent, katerih obdelava pa je samostojna. Sestavljene v celoto, pokažejo zaključek — tisto, kar je idejni vodja predvideval in hotel doseči.

Kakšno ime naj ima takšna skupina: inštitut, biro ali center je vseeno, važno je bistvo. Rezultati dela se bodo pokazali prav kmalu, to pa je glavno. V takšnem biroju so združene vse skupine enega delovnega področja, oziroma stroke. Če je več strok v podjetju, je več birojev. Vodja biroja vodi in usmerja delo vseh oddelkov. Vodi ga ne samo organizacijsko, kot se to pri nas običajno razume, marveč mora biti resnični idejni vodja vsega strokovnega dela na dotičnem področju, znanstveni delavec.

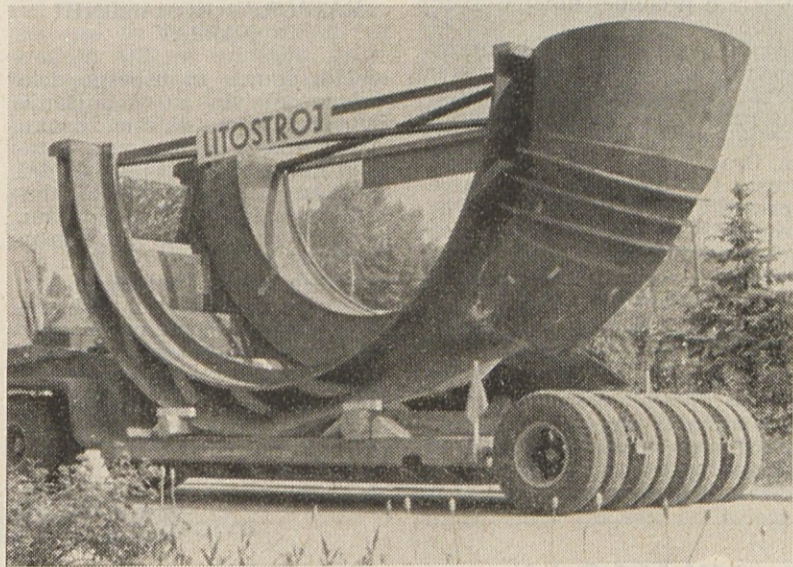
To mu daje avtoriteto, edino, ki jo priznavajo v tem okolju. Pri tovrstnem teoretičnem visoko-strokovnem delovanju ne more dati resnično plodne avtoritete noben organizacijsko-ustavni akt.

Pri nas je zelo razširjeno zmotno mnenje, da se v teamu posamezni doprinosi sami od sebe vsklajajo in združujejo v celoto, da ni treba vodstva, ki zavestno in hote usmerja posamezna prizadevanja tja, kjer intuitivno vidi in sluti novo rešitev. Team bi lahko najbolje primerjali s kolegialnim delom, pri katerem se medsebojno konzultira, popravlja in selekcioniira.

In kaj pričakujemo od tega sistema? Da bo razvojno-raziskovalno delo tako napredovalo, da se bo podjetje po tehničnem preseku svojih naprav pomikalo čedalje bolj v prvo vrsto tovrstnih podjetij na svetu. Pozicije bodo zaščitene s patenti. V domačih in tujih publikacijah se bo pojavljalo ime sodelavcev in s tem njihove firme, s prispevki, ki bodo tehten doprinos k stanju tehnične znanosti.

Ta način organizacije izkorišča kadrovska sredstva podjetja stoodstotno, kajti strokovnjaki nikoli ne teko v prostem teku, saj so neprenehoma angažirani. To jim stalno omogoča, kjer koli so že trenutno vključeni, da se pečajo s konkretnim iskanjem najboljših rešitev, kar pa že po svojem bistvu pomeni razvojno delo. V času, ko ni dela na naročilih, so razvojni teami številnejši, da lahko obdelajo naloge, ki jih zastavi vodja v okviru že prej sestavljenega programa.

Inž. Marko Kos



Oprema dela velikega spiralnega okvira za HE Bajino Bašto

razgled, tem aktivnejša je ta težnja. Zato so največji novatorji najvišji projektanti in konstruktorji, tisti, ki imajo največji uspeh in katerim zaupajo najodgovornejše in najzahtevnejše naloge. Jasno nam mora biti, da sta raziskovanje in razvoj osnovni moto dela projektanta in konstruktorja. Tega mu ne moremo ne prepovedati, ne ukazati. Kdor to trdi ali poskuša, dokazuje samo svoje nerazumevanje mehanike tega intelektualnega dela.

Teh dejstev ne moremo prezreti, ko govorimo o legalizaciji raziskovalno-razvojnega dela.

VIDIKI ORGANIZACIJE RAZISKOVALNO-RAZVOJNEGA DELA

Pri organizaciji razvojnega dela je bistvene važnosti odnos vseh treh vej znanstveno-raziskovalnega dela do okolice.

ativno-upravnih službah. Da pri nas ne gre vse v redu, so kriva takšna stališča, ki **podcenjujejo subjektivne ustvarjalne sile in proces intelektualnega ustvarjanja, hkrati pa tudi organske zahteve, ki so pogoj za uspeh.**

Dovolj slabih izkušenj smo imeli že na primerih cepljenja projektantske in konstruktorske dejavnosti v dve veji, kar je povzročilo nesteto birokratskih ovir, ki samo škodujejo enotnemu ustvarjalnemu procesu.

V individualni industriji rabimo projektivno-konstrukcijske skupine pri vsakem naročilu in vsakem ponudbenem elaboratu. Ker se razvoj vplaga v vsak ponudbeni elaborat (in edinole vanj), je edini način organizacije, ki procesa ne bo razcepil, razbil ali omalodušil, tako da se za posamezne naloge oblikujejo **raziskovalno-razvojni teami.**

Varnost (ne) varnost - varnost

O ZAŠČITI ŽERJAVOVODIJ

Revija »DELO IN VARNOST« je v svoji drugi številki iz leta 1965 objavila daljši članek pod naslovom: »Zaščita žerjavovodij na mostnih in portalnih dvigalih«, ki sta ga napisala Franc Birtič in inž. Marko Kos. Iz tega članka povzemo nekaj zaključkov.

Urejeno delovno okolje je eden izmed osnovnih pogojev za odstranitev ali zmanjšanje poklicnih nevarnosti. Na dvigalih, zlasti mostnih, in to predvsem v metalurških obratih, v katerih je okolje izpostavljeno zdravju škodljivim vplivom (prah, plini, visoka temperatura itd.), je očitno, da pri konstrukcijah kabin in ostalih naprav niso dovolj upoštevali zaščite žerjavovodij.

Upoštevat je treba, da je delovni prostor žerjavovodje zelo utesnen. Ta utesnenost pa je pogojena z napravami v kabini. Zato je delovni prostor žerjavovodje največkrat omejen na sedež, s katerega mora upravljati dvigalo, pri tem pa mora biti pozoren, skoncentriran, imeti mora refleks, kajti vse to je povezano z odgovornostjo za materialno ali drugo škodo, ki lahko zaradi odsotnosti zgolj enega izmed naštetih fizioloških faktorjev dobi nesluten obseg.

Iz navedenega torej vidimo, da moramo posebnosti delovnega okolja pri konstruiranju in vzdrževanju kabin ter drugih naprav brezpogojno upoštevati, če želimo delavcu na takem delovnem mestu zagotoviti zares varne pogoje za delo.

Vse pogoje pa lahko razčlenimo takole:

- vidljivost polja za manevriranje,
- vzdrževanje steklenih delov kabine,

KAKO VARUJEMO SODELAVCA PRI DELU

Pred kratkim sta delavca čistišla spodnje dele stroja z bencinom. Poleg njiju je delavec Srečko Pirc (SN) opravljal svoje delo pri drugem stroju. Kljub opozorilu poškodovancev je prižgal cigareto in jo kadil. Delavca sta dopustila, da ju je sodelavec s svojo malomarnostjo spravil v nevarnost. Sodelavec je pokadil cigareto in odvrnil cigaretne ogorak prav takrat, ko je bila koncentracija bencinskih hlapov primerna za vžig.

Posledica tega nepremišljenega dejanja je bila, da sta sodelavca dobila opekline po rokah. Njihovo zdravljenje bo trajalo 14 dni.

RAZSTAVA M. VILHARJA NA DUNAJU

Konec meseca septembra je imel na Dunaju svojo 17. samostojno umetniško razstavo naš stalni sodelavec in bivši član našega kolektiva Marilo L. Vilhar. Razstavljal je 20 svojih slikarskih in kiparskih del v razstavnih prostorih Avstrijske državne tiskarne, ki izdaja znani dnevnik Wiener Zeitung, kakor tudi številne knjige in barvne reprodukcije s področja likovne umetnosti, v njej pa tiskajo tudi znamke.

Na otvoritvi Vilharjeve razstave sta govorila generalni direktor tiskarne dr. Franz Sobek in direktor prof. dr. Lambert Haißböck, ki je bil pred kratkim odlikovan od mesta Dunaja s častno kolajno. Razstavo pa je odprl ataše za tisk in kulturo pri naši ambasadi na Dunaju Jože

- zaščita proti bleščavi,
- razsvetljava,
- prezračevanje kabin,
- zaščita proti izžarevanju toplote,
- zaščita proti ropotu,
- zaščita proti požaru,
- stik z osebjem pod dvigalom,
- razpored komandnih naprav.

VIDLJIVOST POLJA ZA MANEVIRANJE

Pogoj za uspešno in varno manevriranje z dvigalom je, da ima žerjavovodja dobro vidljivost. Zato mora biti kabina grajena tako, da ustreza naslednjim pogojem:

- a) Omogočiti mora prost pregled brez kakršne koli ovire. Nevidno območje mora biti minimalno.
- b) Kabine morajo biti opremljene s stekli z najboljšimi optičnimi karakteristikami, tako je nemogoča deformacija vidnega polja. Stekla morajo biti razporejena racionalno, upoštevajoč pri tem estetski videz, ker bomo le tako omogočili žerjavovodji kontrolo vsega območja, namenjenega za manevriranje v sedečem položaju.

VZDRŽEVANJE STEKLENIH DELOV KABINE

Da bi bila vidljivost zasteklenih delov kabine vedno najboljša, moramo omogočiti čiščenje stekel tako, kakor je to za delavca v kabini najbolj prikladno.

Kadar je kabina nameščena v prostorih z mnogo prahu (cementarne), je čiščenje zasteklenih mest mogoče z odpihovanjem s pomočjo ventilatorjev.

ZAŠČITA PROTI BLEŠČAVI

Tovrstna zaščita je potrebna: a) zaradi premočnih žarkov in b) zaradi prehude umetne svetlobe.

Vpliv prehudih sončnih žarkov zmanjšamo na nenevarno mejo že tako, da namestimo na ustrezno mesto v kabini barvna dušila stekla (primer: motorna vozila). Drugi primer pa ni tako preprost. Pri tem imamo namreč opraviti z izvori prehude umetne svetlobe, ki jo izžarevajo že sama bremena (železarne).

RAZSVETLJAVA

Notranjost kabine mora biti osvetljena. Ni zadostna samo zunanja svetloba, temveč mora biti kabina opremljena s svetili, ki zagotavljajo nemoteno delo. Svetila morajo imeti intenziteto, ki zagotavlja dobro vidljivost komandnih mest in nasipov.

PREZRAČEVANJE KABIN

Pri dobrih in normalnih klimatskih pogojih mora biti zagotovljena ventilacija, tako da so pri zaprtih kabinah gibljivi elementi za odpiranje in zapiranje. Paziti je treba, da le-ti ne ovirajo dobre vidljivosti manevrskega področja in da ne deformirajo zunanjih predmetov. Pri odprtih kabinah ta problem odpade. V primerih, ko mora žerjav delovati v prostoru, polnem prahu, dima, plinov ali par, škodljivih po svoji količini kot po kemičnem sestavu, naravna ventilacija ni več zadovoljiva. Zato je treba opremiti kabino s primernimi napravami za filtriranje in čiščenje zraka, tako da ostaja ves čas koncentracija škodljivih snovi pod mejo škodljivosti.

ZAŠČITA PRED IZZAREVANJEM TOPLOTE

Gre za zaščito, kadar imamo opraviti z močnimi izvori toplote (v livarni in drugih železarskih obratih). V takih primerih mora imeti kabina dvojne stene z vmesno izolacijo. Zastekljeni deli kabine naj bi bili v takih primerih opremljeni s stekli termoodbojnimi lastnosti. To pa je za naše razmere problem, ker pri nas tovrstnih stekel ne izdelujejo. Kljub temu je pri nekaterih vrstah žerjavov brez takšnih stekel delo zelo oteženo (livarne).

STIK S STREŽNIM IN DRUGIM OSEBJEM POD DVIGALOM

Samo po sebi se razume, kako važna je zaradi funkcionalnosti in varnosti dobra in učinkovita zveza med žerjavovodjo in osebjem pod dvigalom. To povezavo izvajamo s klici oziroma z gibi rok. Normalno uporabljamo klakson (zvonec), ali sireno s pozivnimi dogovorjenimi znaki. Pri tem je treba paziti, da sta zvočna intenziteta in ton teh sredstev tako močna, da jih je mogoče slišati s tal ali iz kabine in da jih ni mogoče zamenjati z drugimi zvočnimi viri v bližnji okolici.

RAZPORED KOMANDNIH NAPRAV

Velik pomen za uspešno delo žerjavovodje in za zmanjšanje njegove utrujenosti ima že sam razpored komandnih naprav, pravilno nameščen sedež itd. Sedež mora ustrezati človekovim anatomskim in fiziološkim zahtevam, ne pa da je vzrok nenaravnih in škodljivih položajev telesa in posameznih udov. Predvsem mora biti sedež opremljen z mehanizmi za regulacijo višine in za premik naprej ali nazaj.

Kabine odprtega tipa, ki v prednjem delu niso zastekljene, ne ustrezajo fiziološkim potrebam žerjavovodje.

KAKŠNE KABINE NAJ IMAJO DVIGALA

Komandne naprave morajo biti razmeščene na vseh dvigalih v enaki razporeditvi, kar omogoča žerjavovodji hitro reagiranje v primeru nevarnosti. V JUS-standardih za dvigala bi bilo potrebno uzakoniti splošno razmestitev komandnih naprav v kabinah.

1. Dvigala v metalurških obratih (kovačnicah, kemičnih tovarnah itd.), skratka povsod tam, kjer so izredno težki klimatski pogoji, morajo imeti zagotovljen dovod svežega zraka v kabine.
2. Dvigala na prostem, na prepihu, to je v deloma ali popolnoma odprtih lopah, v raznih skladiščih, kjer ni gretja, v valjarnah itd. morajo imeti kabine zaprtega tipa.
3. Dvigala v normalnem klimatskem okolju, to je v raznih delavnicah, montažnih halah itd. imajo lahko kabine odprtega tipa z zastekljenim prednjim delom.

10 let naše kisikarne

Pred desetimi leti — dne 7. julija 1955 — je naša kisikarna, po končani montaži naprave za proizvodnjo kisika firme MESSER, začela dati našemu podjetju, industriji ljubljanskega bazena in Hrvaškemu primorju — ladjedelnicam svoje prve količine kisika.

V desetletnem obratovanju je naprava MESSER proizvedla: 5.755.867 kg kisika in izvršila: 71.050 pogonskih ur.

Pri tej proizvodnji in pogonskih urah je potrebno upoštevati, da naprava MESSER prvi dve leti ni obratovala s svojo polno kapaciteto; predvsem zaradi pomanjkanja jeklenk, ureditve svoje notranje organizacije — strokovne priučitve posade — in uveljavitve na tržišču.

Pri sedanji kapaciteti kisikarne znaša letna realizacija na enega zaposlenega z vključitvijo delovodje, referenta obračuna kisika, kartoteke, distributorja prodaje, strojnikov in polnilcev — preko 10.000.000 dinarjev.

V tej dobi sta bili na napravi MESSER dve večji poškodbi naprave:

— vžig III. stopnje kisikovega kompresorja in zaradi tega — stalitev bata, valja in ostalih sestavnih delov, ki so izdelani iz prokroma.

— pojav razpoke na valju ekspanzijskega stroja, kateri dela pod temperaturnimi razlikami do — 180°C.

Ostale okvare so bile lažjega značaja, tako da lahko damo, v primerjavi z drugimi kisikarnami, kjer so se v tem obdobju pri-

petile težje okvare in zaradi eksplozije in podobnih vzrokov celo smrtne nesreče posade, posadi kisikarne priznanje za vestnost pri dokaj odgovornem in zahtevnem delu.

Za ilustracijo navajamo samo naslednji primer:

Dobavitelj naprave MESSER je poslal po triletnem obratovanju naše naprave telegramsko sporočilo, naj mu takoj dostavi vzorec azbestnega tesnila ventilov rektifikacijske kolone, ker se zaradi nepravilne sestavine tega tesnila, dogajajo na napravah eksplozije.

Po dostavi našega vzorca nam je takoj brezplačno zamenjal prvotno dobavljeno azbestno tesnilno vrvice.

Podobnih primerov v tem desetletnem delu je več; bilo pa je tudi veliko lepih, od katerih se najraje spominjamo dogodka, ko je reševalni avtomobil porodničnice pripeljal pred kisikarno novorojenčka. — Le-ta je bil tik pred zadušitvijo in mu je hitra pomoč kisika iz naše kisikarne rešila življenje.

Zvonimir TEPINA

VEDNO DELAMO TAKO

Zatrpanost prostorov z raznimi izdelki, polizdelki in pomožnim materialom je vzrok večine poškodb.

Tudi poškodba, ki jo je utrpel delavec Jože Žužek, je bila ena izmed omenjenih. Delavec je stopal med oblikovalnimi okviri, od katerih je eden nenadno zdrsel in mu poškodoval obe nogi v kolenu.

Zakaj je prišlo do te poškodbe? Sodelavec Stanko Lekše je postavil dva prazna oblikovalna okvira nepravilno na kup livarskega peska. Med delom se je kup peska zaradi tresljajev deformiral, tako da je zgornji okvir zdrsel po trdi kovinski podlagi spodnjega okvira prav takrat, ko je šel poškodovane mimo. Poškodba ni bila huda, saj se je delavec po devetih dneh bolovanja vrnil na delo. Star pregovor pravi: »Kamen na kamen palača«. — Tu bi pa po naše rekli: »Dan do dneva pa izguba...«

Dolgo časa se je spretno izmikal vsem nevarnostim, ki mu

pretijo pri vsakem telesnem gibu. Toda v delcu sekunde sta bila njegova prsta pritisnjena pod težo vrtalne glave. Kaj se je zgodilo? Delavec Silvester Svare je strojno rezal navoj v del dieselskega motorja. V ta namen je vzel vrtalno glavo, ki jo je vstavil v podaljšek morse konusa, oboje pa v delovno vreteno vrtalne glave. V neprimernem trenutku mu je vrtalna glava padla na prste roke.

Zakaj je vrtalna glava padla iz delovnega vretena, ve večina delavcev, ki opravljajo podobno delo. Kljub temu je bilo že več takih primerov, za katere ne moremo reči, da delavci niso poznali vzroka poškodbe. Le zaradi površnosti niso zavarovali vrtalne glave v delovnem vretenu (proti izpadu) z zagozdo.

Upamo, da bo poškodba Silvestra Svare in njemu enakih vse poučila, da moramo pri delu misliti naprej in ne nazaj.



Grška delegacija — stranka združene demokratske levice

Obiskali so nas

- 10. 6. 1965 Ivan S. Laponogov, SSSR, urednik za socialistične države, Radio Moskva.
- 11. 6. 1965 dr. Ali Fadil, Egipt.
- 21. 6. 1965 prof. Hočevar, ZDA.
- 6. 7. 1965 Ilias Illiu, podpredsednik stranke demokratske levice EDA, Angelos Diamandopulos, član CK iste stranke, Grčija.
- 8. 7. 1965 mladinska delegacija, Danska.
- 9. 7. 1965 Jurij Kornilov, novinar, SSSR.
- 13. 7. 1965 M. Liassine, Alžir.
- 14. 7. 1965 11 študentov medicine, Urugvaj.

- 23. 7. 1965 mongolska partijska delegacija.
- 23. 7. 1965 italijanska partijska delegacija.
- 25. 8. 1965 Christian Doermer in Mihael Schuman, Zvezna republika Nemčija, Cine — dokumentfilm, novinarja.
- 27. 8. 1965 Jurij Merčin, Vzhodna Nemčija — »Nowa doba«, glasilo lužičkih Srbov.
- 6. 9. 1965 delegacija novinarjev, Madžarska.
- 25. 9. 1965 delegacija študentov, Poljska.
- 12. 10. 1965 delegacija študijske komisije CK CSR.

Kaj so pisali drugi

»SVOBODNA DALMACIJA« iz Splita je objavila proti koncu julija članek pod naslovom »Tri mesece pred rokom«, kjer govori o tem, da bo HE Senj začela obratovati s prvim septembrom. Nova HE, v katero je skupno investirano 50 milijard dinarjev, bo imela moč 216 megavatov, letno pa bo dala 1.100.000.000 kilovatnih ur. Opremo za HE so prispevali Rade Končar iz Zagreba, mariborska Metalna in ljubljanski Litostroj, projekti za ta objekt pa so bili izdelani v zagrebškem projektivnem podjetju »Elektroprojekt«. O tem je poročal tudi »PRIVREDNI PREGLED« iz Beograda, in to 23. 7. 1965.

Iz HE Peručica

Casopis »Pobjeda« iz Titograda je dne 19. 9. 1965 objavil članek o HE Peručici.

Po poškodbi turbin v HE Peručici januarja letos je bilo možno, da ta hidroelektrarna ne bo mogla več obratovati. Več komisij je raziskovalo vzroke poškodb turbin, ki jih je izdelal Litostroj v kooperaciji z nemško firmo. Zaradi tega je prišlo tudi do zmanjšanja letnega plana od 837 na 750 milijonov kWh.

Zaradi poškodbe HE Peručica dela samo s 70% svojih kapacitet. Ne glede na vse te poškodbe pa je zanimiv podatek, da so v HE Peručici preseglji 6 mesečni plan proizvodnje. Pričakujejo tudi, da bodo uspeli izpolniti letni plan do konca leta, seveda pod pogojem, da bo v mesecu novembru in decembru dovolj dežja in da bodo delali s polno kapaciteto. Seveda pa je mnogo odvisno tudi od tega, če bodo poškodovani tekači vzdržali do taktat.

Zavarovalni zavod bo škodo nadomestil, a HE Gornja Zeta zbira ponudbe inozemskih tvrdk, ki naj bi izdelale novih 12 tekačev, tako da bi dokončno odpravili pomanjkljivosti te hidroelektrarne.

Po pogodbi bo Litostroj dobavil popravljene tekače do konca februarja prihodnjega leta.

Končne odločitve o sistemu Djerdap

Dne 13. julija se je začelo v Beogradu zasedanje jugoslovansko-romunske komisije za revizijo idejnega projekta hidroenergetskega in plovnega sistema Djerdap. Zasedanje velja za zelo pomembno, ker bosta jugoslovanska in romunska vlada po predlogu komisije za revizijo potrdili končni idejni projekt. Predhodno bo o predlogih za revizijo projekta razpravljala tudi me-

»PRIVREDNI PREGLED« iz Beograda je objavil julija članek z naslovom »Posvetovanje o izobraževanju v podjetjih«, kjer govori o posvetovanju gospodarskih organizacij glede izobraževanja v podjetjih, ki je bilo v četku julija v Banji Luki.

Na vidnem mestu navaja članek tudi udeležbo Litostroja na tem posvetovanju in referat o sistemu izobraževanja, ki ga je pripravilo podjetje Litostroj.

Odmev na plenum

»Politika« iz Beograda je dne 19. VII. objavila članek pod naslovom »Nove oblike poslovnega sodelovanja Litostroja, Strojne tovarne in Metalne«, iz katerega posredujemo nekaj misli.

Vsa tri podjetja so se odločila, da bodo stroške proizvodnje čim bolj znižala, tako da bi se lahko njihovi proizvodi čim bolj uveljavili na inozemskem tržišču. Kar se tiče notranje organizacije pa zahteva sporazum med temi podjetji, da se tehnološkim službam v okviru poslovno-tehničnega sodelovanja nudi vsa pomoč pri vsklajevanju tehničnih norm. Potrebno je, da bi se oblikovala objektivna merila

»GLAS ISTRE« iz Pulja je pred časom objavil članek, kjer govori o skorajšnji splošni našega prvega tunolovca za ribolov v Atlantskem oceanu. V zvezi s tem poudarja zelo vidno vlogo naših domačih podjetij, ki izdelujejo opremo za tunolovce. Tako izdeluje n. pr. ljubljanski Litostroj glavne pogonske motorje za te ladje, Jugoturbina iz Karlovca črpalke, Termofriz iz Splita naprave za hlajenje, Rade Končar iz Zagreba generatorje itd.

pri delu po učinku, tako da bi norme postale stvarni odraz proizvodnih možnosti.

Članek posebno poudarja dve točki, ki predstavljata precejšnjo obveznost za vsa tri podjetja. Prvič: sporazumno naj bi določale najnižje lastne cene in to na podlagi plana cen in medsebojnega primerjanja ter drugič: skupni proizvod ne sme nobeno podjetje izdelovati ali prodajati samo. Skupna koordinacijska komisija za družbeno upravno sodelovanje se bo pa preko strokovnih služb ukvarjala s problemom fluktuacije in zaposlenosti.

Novice o HE Senj

»NAS LIST« iz Reke je dne 4. 5. 1965 objavil članek, ki ima naslov 1.200.000.000 kilovatnih ur letno, kjer govori o gradnji hidroelektrarne Senj. Ta hidroelektrarna bo dajala letno 1.200 milijonov kilovatnih ur električne energije. Za HE Splitom bo to po energetskih kapacitetah naša največja hidroelektrarna.

Spomladi leta 1964 je več podjetij, med njimi tudi Litostroj iz Ljubljane, objavilo, da bodo dokončali hidroelektrarno štiri mesece pred rokom.

Ko danes pogledamo, koliko je zgrajenega, smo lahko zado-

voljni. Vsi objekti, ki bodo omogočili delo dveh generatorjev, bodo dokončani do prvega septembra. Takrat naj bi hidroelektrarna tudi pričela poskusno obratovati.

Prav tako so v teku poslednja dela pri montaži dveh strojev za proizvodnjo električne energije z močjo 72 megavatov. Tretji stroj naj bi montirali dva meseca kasneje. Tako naj bi skupna instalirana moč znašala 216 megavatov.

Toda graditelji in investitorji HE Senj naletijo tudi na težave. Prvotno je bilo predvideno za gradnjo HE 38 milijard dinarjev; zaradi višjih cen materiala pa bo ta vsota verjetno preokračena za okoli 13 milijard dinarjev. Drugi problem je transport zelo težkih delov opreme za HE, saj tehtajo samo rotorji, ki so bili izdelani v podjetju Rade Končar, 120 ton.

Ne glede na našete pomanjkljivosti in probleme pa lahko skoraj z gotovostjo računamo, da bodo v septembru tega leta zahrumeli generatorji na področju Velebita.

PROIZVODNJA HE

»Delo« je dne 14. junija 1965 objavilo naslednji članek z naslovom »Več električne energije v maju«:

Javne elektrarne v Jugoslaviji so v maju proizvedle 1140 milijonov kWh električne energije, kar je za 15% več kakor lani v maju (proizvodnja v Sloveniji je bila celo za 17% večja). V primerjavi z lanskim majem se je proizvodnja hidroelektrarn povečala kar za 30% na 815 milijonov kWh, medtem ko je bila proizvodnja termoelektrarn za 10% manjša in je znašala 326 milijonov kWh. Tako je v maju mesecu odpadlo na termoelektrarne le 28% celotne proizvodnje nasproti lanskim 36%. Ob velikem dotoku vode so se napolnila jezera akumulacijskih hidroelektrarn. Te so imele ob koncu marca v akumulirani vodi rezervo za proizvodnjo 653 milijonov kWh električne energije, ob koncu aprila za 783 milijonov in ob koncu maja že za 939 milijonov kWh, kar je pomembno za preskrbo električne energije v poletnih sušnih mesecih. Hkrati bodo velike količine snega v Alpah z odtajanjem dale do poznega poletja obilo vode alpskim rekam, zlasti Dravi in njenim hidroelektrarnam. Ob koncu maja je z zamudo začela obratovati velika hidroelektrarna Dubrovnik. Po programu bi morala že obratovati tudi nova HE Globočica v Makedoniji. Za konec leta pa nam obetajo, da bo začela obratovati velika hidroelektrarna Senj v Hrvatskem primorju.

(Opomba uredništva: Objavljam, kakor že prej, tudi to pot nekoliko statistike, ki naj pokaže, kako uspešno proizvajajo električno energijo turbine iz Litostroja, ki so jih nekateri hoteli — iz vrag vedi kakšnih nagibov — oblatiti kot »brezprizor-ne«, češ da to naše blago nima vrednosti in da nihče ne skrbi zanj.)

Casopis Litostroj je tvoj, zato redno dopisuj vanj o vseh zanimivostih iz svojega obrata ali pisarne.

Poročila in diskusije strokovnjakov elektrogospodarstva opozarjajo, da se jugoslovansko elektrogospodarstvo pred letošnjim kritičnim letnim časom nahaja v nezavidni situaciji. Videti je, da nov zakon o elektrogospodarstvu ni uspel izboljšati sedanje stanja.

Zaradi zakasnitve gradnje naših elektroenergetskih kapacitet je utrpelo celotno jugoslovansko gospodarstvo precejšnjo škodo. Za drugo polletje letošnjega

leta je predvideno, da bodo začele obratovati tele termo- in hidroelektrarne.

1. termoelektrarna Kosovo II naj bi pričela z delom že prvega januarja, a je pričela obratovati šele v maju;

2. toplarna Beograd, rok otvoritve namesto prvi januar šele v avgustu, in to samo z enim agregatom;

3. HE Dubrovnik. Predviden pričetek obratovanja prvi april, dejanska otvoritev 28. maja, pa še to le s prvim agregatom in po nedokončanih daljnovidih 220 kV Trebinje—Titograd in Trebinje—Mostar—Kakanj—Mraclin;

4. HE Globočica. Namesto da bi pričela s proizvodnjem električne energije že prvega aprila, bo v teku šele oktobra;

5. HE Senj. Obljubljali so otvoritev za prvi september, prvi oktober in prvi november, ni pa še pričel obratovati niti prvi agregat, vtem ko je negotovo, kdaj bo pričel delati mrežni transformator 110/220 kV.

Posledice vseh teh kasnitev pa so nepripravljene revizije in remontni na drugih hidroelektrarnah, katerih tehnična oprema je davno ne ustreza več današnjim potrebam po električni energiji. Termoelektrarne tudi niso nič na boljšem; nekatere izmed njih še vedno nimajo zagotovljenega goriva za jesenske in zimske mesece. Iz vsega tega sledi, da bo znašal primanjkljaj energije v oktobru 150 milijonov kWh, 71 milijonov v novembru in 11 milijonov kWh v decembru. Zato bodo nujne redukcije električnega toka.

Poleg teh problemov pa se pojavljajo še drugi, n. pr. uvoz električne energije iz sosednje Avstrije, tranzit energije preko Slovenije, Hrvatske in Srbije v Makedonijo itd. Ob tem se namreč pojavi vprašanje, kako obračunavati prodajo energije iz ene republike v drugo. Nujno je, da bi se ta vprašanja rešila z medsebojnimi pogodbami, toda doslej niso sklenili še nobene.

Določbe novega zakona o elektrogospodarstvu so najbolj prizadele prav one republike, ki so te odločbe predlagale. Kako to? Hrvatska, Slovenija in Bosna in Hercegovina so se leta in leta borile za decentralizacijo upravljanja v elektrogospodarstvu. To bi jim namreč omogočilo, da bi svojo prednost obdržale v mejah republike. Sedaj pa, ko je to zakonjeno, se po isti logiki kot prej republike upirajo manjše teritorialne enote, da bi se energija prelivala k sosedom. Tako se je težko pričakovani zakon spremenil v bumerang za same predlagatelje.

Vesti iz Metalne

V našem podjetju veže žerjavogradnja 17,9% celotne proizvodnje, po zmogljivosti 29,3%, vrednostno pa 27,5%. V žerjavogradnjo smo v letošnjem letu vložili okoli 1,5 milijarde dinarjev in predstavlja po pogodbah iz leta 1965 po teži in zmogljivosti 10%, po vrednosti pa 17,3% naše celotne proizvodnje. Kljub vložnim sredstvom smo morali znižati proizvodnjo gradbenih žerjavov od 130 predvidenih na 25, ker ni naročil.

Za izdelavo konstrukcij za Luko Bakar smo pri Kruppu naročili okoli 1500 ton reprodukcijskega materiala. Da bi proizvodnja stekla v polnem obsegu, bi potrebovali okoli 600 do 800 ton reprodukcijskega materiala. Podjetje Krupp je Metalni sicer nakazalo avans, kljub temu pa materiala nismo mogli uvoziti, ker nam primanjkuje dinarskih sredstev, da bi pri banki odprli akreditiv. Sedaj leži material na raznih skladiščih v Zahodni Nemčiji,

naše delavnice pa ne morejo pričeti z delom, od katerega je odvisno naše nadaljnje sodelovanje s Kruppom.

Z ladjedelnico Split smo sklenili pogodbo za opremo šestih ladij z ladijskimi pokrovi v teži okoli 1072 ton z dobavnim rokom v letu 1966. Ladjedelnica ima že zagotovljena sredstva in pomeni to za Metalno gotov posel.

(Vesti iz Metalne, št. 64/65)

Vesti iz STT

Izvozno podjetje Rudnap, ki nas zastopa tudi na bolgarskem tržišču, je pred kratkim uspelo zaključiti izvozni posel za dobavo stojk v prihodnjem letu v skupni vrednosti 150 milijonov dinarjev. V sektorju zunanje trgovine ocenjujejo, da bo v teku enega meseca prišlo do podpisa pogodbe za dobavo stojk Poljski in sicer v vrednosti preko 500 milijonov dinarjev.

Sektor zun. trgovine je konec septembra t.l. dal tudi ponudbo za dobavo desetih drolilcev v Irak, kar predstavlja vrednost več kot 50.000 ameriških dolarjev. O uspehu te ponudbe bomo še poročali.

—o—

Predvideni plan izvoza za leto 1965 je 1.200.000 ameriških dolarjev. Že do konca septembra pa je bil plan izvoza presežen za 100.000 ameriških dolarjev. (Domače vesti STT, št. 4/65)

ODSLI V MESECU JUNIJU 1965

Jože Avguštin, Avgust Babnik, Ivan Bedina, Franc Grum, Franc Končina, Anton Kreše, Bernard Kranjc, Alfred Kunst, Mate Martinović, Veljko Namorš, Jože Novak, Franc Patafta, Marta Patafta, Mijo Patafta, Jože Pegan, Alojz Prusnik, Franc Sinur, Marko Stojanović, Anton Škerlj, Vincenc Špacapan, Alojzij Štihi, Rudolf Urh, Janez Vrtič, Niko Zupanič, Anton Zupanič.



Zasedanje V. plenuma poslovno-tehničnega sodelovanja med podjetji MM, STT in TZL v Mariboru 25. in 26. 6. 1965

ČLOVEK IN DELO

Uvodne misli

NAMEN

Ta stran ima nalogo, da posreduje vodilnim, vodstvenim in vsem drugim tovarišem v naši gospodarski organizaciji napotke, sugestije, predloge in določene podatke s področja odnosov med ljudmi. Že z naslovom smo želeli povedati, da je človek pred delom, saj je bistvo pojma »delavec« mnogo ožje, manj globoko in komplicirano kot pojem »človek«, ki ga v vseh njegovih plasteh osebnosti pravzaprav nikdar do konca ne moremo odgonetiti. Poznamo tehnologijo materialov, premalo pa poznamo »tehnologijo«, »kemijsko« človeka in njegove osebnosti, »fizikalne« zakone, ki obvladujejo odnose med ljudmi.

Že večkrat se je pojavljala potreba, da bi s kakimi seminarji ali tečajmi vodstvenim in drugim delavcem približali sodobna dognanja o odnosih med ljudmi, žal pa zamisel ni mogla nikoli priti dlje od načrta, saj je praktično zelo težko zbrati ljudi v prostem času. Zato smo se odločili, da s to stranjo odpremo nekakšno »dopisno šolo« za odnose med človekom in delom.

Naš namen bi bil dosežen, če bi člani kolektiva to gradivo vsaj pazljivo in v miru prebrali, saj bi tako marsikako zrno padlo na plodna tla. Seveda pa velja tudi bosanski pregovor, ki pravi, da konja sicer lahko spravšiš do studenca, ne moreš pa ga prisiliti, da pije.

Naš namen bi bil dosežen, če bi člani kolektiva to gradivo vsaj pazljivo in v miru prebrali, saj bi tako marsikako zrno padlo na plodna tla. Seveda pa velja tudi bosanski pregovor, ki pravi, da konja sicer lahko spravšiš do studenca, ne moreš pa ga prisiliti, da pije.

VSEBINA
Ta sporočila bodo prinašala v vsaki številki glavni članek z enega ali drugega področja odnosov med ljudmi. Gradivo bo naslonjeno na konkretne razmere v našem podjetju. Razen tega bomo objavljali in izvlečkih rezultate in prikaze s področja industrijske psihologije, iz življenja v naših in tujih gospodarskih organizacijah v luči odnosov med človekom in delom in druge zanimivosti. Seveda bomo v vsaki številki prinesli tudi važnejše podatke, spremembe kadrovskega značaja.

PRIPOROČILO

Potrudili se bomo, da bi bila ta stran čim bolj pestra, aktualna in koristna, da bo postopno postajala dobrohoten svetovalec v vprašanih odnosov med ljudmi. Toda naša prizadevanja bi ostala le na pol poti, če se nam ne bi posrečilo vzpostaviti obojestranskega kontakta, saj prav gotovo ni važno samo to, kaj mislimo mi o tem ali onem problemu, ampak je prav tako važno, kaj menijo ljudje v obratih, kakšni so njihovi nazori, predlogi, izkušnje. In zato bo dragoceno in naravnost nujno, da nam tudi vi sporočate svoje vtise in želje pri obravnavanju teh delikatnih vprašanj. Le ob takem sodelovanju bomo lahko izpolnili zastavljene naloge. Bodite prepričani, da vam bomo za pripravljenost iskreno hvaležni.

Tvoj najboljši prijatelj

Znan gospodarstvenik je povabil na kosilo več znancev. Pogovor je tekkel, beseda je dala besedo in slednjič vpraša nekoga: »Kaj pravite, kdo je vaš najboljši prijatelj?«

Nagovorjeni našteje nekaj imen, prijatelje iz mladosti, tovariše iz kluba, dobre znanke iz službe.

»Ne, povedal vam bom jaz.« Vzel je svinčnik in napisal na namizni prt: »Najboljši prijatelj je tisti, ki zna odkriti in razviti, kar je najboljši v vas, vse vaše pravne sposobnosti.«

ODNOSI V OBRATIH

Odnosi med vodstvenim kadrom bi se s suhega mehanskega stališča dali primerjati s transmisijo: jermen ne sme biti preveč napet in premalo tudi ne. Na splošno se mi zdi, da so v naših časih in krajih jermeni prej premalo napeti kot preveč. Včasih so rekli, da vsi ljudje vse vedo, danes pa dobivamo vtis, kot da bi nekako vsi ljudje najraje o vsem odločali.

V primerjavi s položajem v drugih državah so pri nas odnosi v obratih (k sreči in nesreči) precej drugačni. Pozitivna plat naših odnosov izvira iz dejstva, da naš delavec ni več limona, ki jo je treba neusmiljeno iztisniti, kajti on ni več samo proizvajalec, temveč tudi upravljalec: soodloča in je tudi soodgovoren za delo in uspeh podjetja. Po drugi strani pa prinaša ta demokratizacija tudi nevarnost, da se zapletejo odnosi upravne in samoupravne linije, da se zrahlja hierarhična piramida čvrstega in učinkovitega prenašanja delovnih nalogov. »Jaz se že ne bom bodel z delavcem,« slišimo govoriti tega ali onega. »Danes ga bom jaz prijel za kvaliteto dela ali za disciplino, jutri pa mi bo on v lase skočil na sindikalnem sestanku ali na delavskem svetu.«

No, če je tako, potem »jermen« v proizvodnji ne more teči in potem tudi uspehov ne more biti. Ali je to slabost samoupravljanja ali slabost ljudi? Odgovor ni težak.

Nekaj je pač dobro vedeti:

Član DS odloča lahko samo na sejah DS, v delavnici pa tisti, ki je za to postavljen. In še to si velja zapomniti:

Obzirnost ni isto kot popustljivost,

ljubeznivost ni isto kot familiarnost,

pomoč ni isto kot potuha,

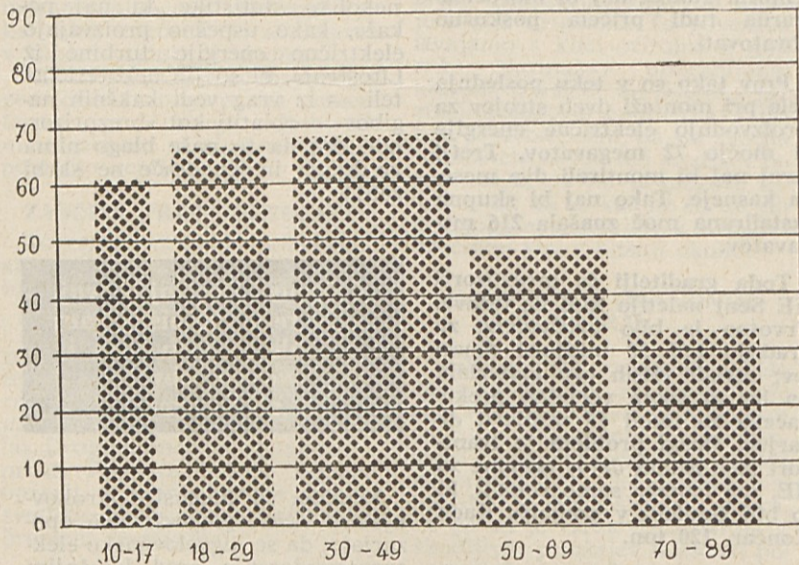
samoupravljanje ni isto kot »zrahlan jermen«.

IN SE TO

»Primanjkuje strokovne delovne sile«, »pojavlja se višek delovne sile...«, »Karl Marx je pred 120 leti rabil izraz »Arbeitskraft« in to je bilo za tiste čase prav in res. Delavec je bil zares samo delovna sila, podobno kot vol v gumnu. Toda medtem so se časi že precej spremenili, politično, gospodarsko, socialno in ne navsezadnje tudi psihološko. Delavec nam danes ni več samo delovna sila, ampak mnogo več, odnosno sploh nekaj čisto drugega. Res je, da druga etiketa na steklenici še ne spremeni kvalitete vina. Res pa je tudi, da mora oznaka ustrezati vsebini.

Izraz delovna sila ni več primeren za odnos do delavcev v današnji Jugoslaviji, kjer mora biti postavljen na humane temelje enakovrednih odnosov. Uradno smo po novem zakonu o delovnih razmerjih člani delovne skupnosti, sicer smo pa delavci, sodelavci, tovariši, kolegi, predvsem pa tovariši v smislu pristnih, odkritih in dobrohotnih odnosov.

Izraz »delovna sila« lahko kar brez škode črtamo iz našega današnjega slovarja.



Sposobnosti proučevanja v določenih starostnih dobah

Fluktuacija v prvem polletju

Po podatkih oddelka za spremembo pri kadrovskem sektorju je v prvih šestih mesecih prišlo v naše podjetje 381 novih sodelavcev, odšlo pa 305. Med novodošli mi je 142 NK, 59 PK, 156 K in 24 VK delavcev, med tistimi, ki so odšli, pa 80 NK, 39 PK, 135 K in 51 VK. Primerjava številke nam pokaže prebitek 62 NK, 20 PK in 21 K delavcev, zato pa kar 27 ali več kot 100 odstotkov VK delavcev manj.

Večji del »novodošlih« K delavcev gre na račun absolventov IKS, ki so se po dokončanem strokovnem šolanju obvezno zaposlili v naših obratih, med njimi je tudi nekaj teh učencev, ki so zaradi popravnihih izpitov vpisani začasno kot PK. V celoti pogledano smemo torej ugotoviti, da se je struktura delavstva poslabšala. To se bo brez dvoma poznalo v proizvodnji, saj bodo obrati te težave lahko premagali le s še večjimi napori. Odtekaajo sposobni, privajeni kadri, dotekajo pa običajno novi kadri, ki jim manjka izkušenj.

Fluktuacijske številke so sicer opazno manjše od številke iz lanskega leta, so pa še vedno v

povprečju prejšnjih let. Res je med njimi precej odhodov in prihodov iz JLA, pri odhodih je znatno tudi število upokojenecv, ki so morali prekiniti delo z novimi uredbami, ki so bile uveljavljene spomladi, vendar te okolnosti še vedno ne morejo v celoti razložiti relativno visokih števil. Samovoljnih odhodov je bilo na primer kar 68, na lastno željo 90 in sporazumno 25. Oznake »na lastno željo« in »sporazumno« so seveda zelo elastične, saj se z njimi marsikaj označuje, večinoma tudi vse prekinitve zaradi nerednosti, nediscipline ali drugačnih prekrškov. Predvsem pa ne vemo, kdo je komu odpovedal. Odhodov »v času preizkušnje« je presenetljivo malo: komaj 17, oz. 0,5 odstotka, kar priča, da novim kadrom v tem pogledu še ne posvečamo dovolj pozornosti.

IVER

Resnica o novem gospodarskem sistemu in napovedanih ukrepih je danes, morda bolj kot kdajkoli, najbolj iskano blago na trgu zaupanja v ozdravljenje gospodarstva.

(Ekonomski politika, 26. 6. 1965)



PODIVJAN OČE V DRUŽINI
KAJ PRAVITE, KAKŠEN JE TAK ČLOVEK V TOVARNI?

Rak ima duševne vzroke?

(Povzetek iz članka: Cigarettes and Cancer, Jacob List, Institute of Applied Psychology Review, New York, 1964)

Rak sodi brez dvoma k največjim nadlogam naše dobe. Marsikaj že vemo o kemičnih vplivih, s katerimi izzovemo raka na živalih v laboratoriju. Žal pa še ne vemo, zakaj rak napade prav tega človeka, onega pa ne. Ker se lotevamo vzrokov za nastanek raka z najrazličnejših strani, smemo upati, da bo medicina prej ali slej premagala tudi raka, tako kot so na primer pred pol stoletja premagali jetiko. Treba ga je le napadati na vseh mogočih frontah, kajti človeški organizem je tako zapleten, da ne smemo izgubiti z vida nobenega, na videz še tako brezpomembnega vzroka.

Tu mislimo sedaj na čustvene motnje, ki utegnejo biti prav tako zelo pomemben faktor pri nastanku raka. Rezultati raziskovanj v tej smeri so sicer res še nedokazani in dvomljivi, vendar zaslužijo našo pozornost. Taka razlaga nikakor ni nemogoča, če gledamo na človeško telo kot na psihofizično celoto, kot je na primer gledal nanj veliki grški zdravnik Hipokrat.

Dr. Lawrence Leshan, ki je preštudiral literaturo o raku od osemnajstega stoletja do danes, je izjavil:

»Zdi se, da nas podatki upravičujejo do štirih sklepov:

1. Kaže, da obstoji odvisnost med novotvorbami (t. j. rakom) in določenimi psihološkimi stanji.

2. Najpogosteje opozarjajo na zvezo med močnejšimi čustvenimi stanji in prvimi simptomi novotvorbe.

3. Zdi se, da obstoji določena zveza med urejenostjo osebnosti in trajanjem rakastih pojavov, to je od nastanka novotvorbe do smrti.

4. Utegne biti zveza med urejenostjo osebnosti ter vrsto in lokacijo novotvorbe.«

Vrednost človeka

Vrednost človeka se ne meri po tem, koliko je zaslužil, ampak po tem, koliko je naredil. Slej ko prej se vsakomur ponudi priložnost, da naredi nekaj velikega, izjemnega in enkratnega.

Raziskovalec Bacon je objavil študijo o 40 pacientih, pri katerih je hotel ugotoviti, če obstoje kake skupne čustvene komponente. Pri vseh je ugotovil nesposobnost, da bi se izmotali iz nekkih pojavov, kot so jeza, napadalnost, sovražnost, oziroma so jih prekrivali le z navidezno dobrodušnostjo. Pri drugih pacientih pa so spet našli dolgo trajajočo občutke krivde.

Glavni vtis te študije je, da so rakasti pacienti na splošno dokaj emocionalno nezreli. V sebi kuhajo jezo, ne morejo se znebiti občutka krivde, brezupja. Vse to je v neposredni zvezi z dognanji zadnjih let, ko najdejo vse več bolniki, ki imajo za izvor psihosomatske vzroke. Znano je tudi, da pobitost, skrb in druge oblike čustvenih motenj znižujejo odpornost telesa proti boleznim.

Zelo lahko je kazati s prstom na neke zunanje povzročitelje raka. Tobak je na primer največji grešni kozel. Ni dvoma, da je med rakastimi bolniki precej hudih kadilcev. Toda dejstvo je tudi, da je bilo v povojnih letih opaziti močno številčno korelacijo med številom škorkelj, ki so gnezdile pod strehami stockholmskih hiš in številom novorojenčkov. Ali smo zato upravičeni, da oba pojava spravimo v vzročno zvezo? Pač pa precej bolj dokazano opozarjajo na kvarne vplive nečistega zraka, zlasti na pline Dieslovih motorjev, ki so mnogo bolj nevarni kot kajenje.

Torej niso krive cigarete, ampak jeze, razburjanja, napadi sovražstva, dolgotrajni občutki krivde, obup. To so žebliji, ki si jih človek zabija v lastno krsto.

Kdo je star?

Vsakdo je star, kdor izgubi veselje do učenja, osvajanja novega znanja, dohitevanja novih spoznanj, pa naj ima 20 ali 80 let. Kdor pa ohrani voljo do učenja, je in ostane mlad. Razen tega je zanj vsak dan več vreden, spoštovan in iskan ne glede na trenutne telesne sposobnosti.

IVER

Iz uvodnika v »Delu«, objavljena v nedeljo, dne 13. 6. 1965, pod naslovom »Kam sedaj«: »Razen v izjemnih primerih skoraj ni več nespornost, da je treba tudi v socializmu dobro in veliko delati, če hočemo bolje živeti.«

Prev ozi

V kolektivu je slišati glasove, da se bodo z novim letom povečali prispevki, ki jih morajo plačevati naši delavci za prevoze z avtobusi, oziroma celo, da bodo prevozi šli v celoti na breme vozačev.

Kadrovskega sektorja sporoča, da so te govorice popolnoma brez podlage. Trenutno ni nobene nevarnosti, da bi delavci morali prispevati večji del k stroškom za prevoze.

NEKAJ VTISOV S POTI PO MADŽARSKI, POLJSKI, NEMSKI DEMOKRATIČNI REPUBLIKI, ČEHOSLOVAŠKI IN AVSTRIJI

V DEŽELAH VZHODNE IN SREDNJE EVROPE

Zanimala nas je organizacija zdravstvene službe na področju medicine dela 22. junija letos smo odšli v vzhodnoevropske države, da bi si ogledali organizacijo zdravstvene službe na področju medicine dela. Strokovna ekskurzija je bila zaključek podiplomskega tečaja iz medicine dela za zdravnike v obratnih ambulantah

Z AVTOBUSOM PROTI BUDIMPEŠTI

Ker smo odpotovali z avtobusom pozno popoldne iz Ljubljane, smo prespali v Ptuj, odkoder smo naslednje jutro odpotovali proti Budimpešti. Prenos čez mejo se je na madžarski strani zavlekel, ker v menjalnici niso imeli denarja, šofer pa je moral

od koder smo si ogledovali mesto, v katerem prebiva petina celotnega prebivalstva madžarske republike. Po cesti Balatani utca in preko mostu Erzsebet smo se prepeljali v Rakoczi utca, kjer smo se namestili v hotelu Palace. Tam nas je čakala vodnica potovalnega urada Ibuss, ki nas je potem stalno spremljala po Budimpešti.

Vtis, ki smo ga dobili, nas ni preveč navdušil. V primerjavi z ostalimi socialističnimi državami in z nami so daleč zadaj. Imajo pa voljo in trudijo se zelo, da bi dohiteli ostale.

Popoldan smo si ogledali Népstadion, ki lahko sprejme 100.000 ljudi in se lahko izprazni v 5 minutah. Od tam smo šli h grobu neznanega junaka, ki leži pred spomenikom Arpadu. Za njim sta v polkrogu dve kolonadi s spomeniki najznamenitejših madžarskih kraljev in voditeljev. Mimo zoološkega vrta in budimpeštanskega Pratra smo se odpeljali k zgradbi narodne skupščine in preko Margaretinega mostu na Varhégy, kjer je v Matjaževi cerkvi (Mótyás templom) pokopan Matija Korvin (kralj Matjaž). Od tu je z obzidja krasen pogled na palačo ljudske skupščine ob Donavi in severni del mesta. Z Varhégya smo se odpeljali v Gellérthegy, kjer je na spomeniku padlim rdečearmejcem ogromen, nekaj ton težak kip Svobode, ki se vidi daleč naokoli. Tudi od tu je krasen razgled po vsej Budimpešti in okolici. Po večerji smo se še enkrat odpeljali semkaj in si iz višine ogledali Budimpešto ponoči. Tu so nas čakali postojnski maturanti, ki so se na poti v Bratislavo ustavili tudi v Budimpešti. Z njimi smo se odpeljali nazaj v mesto.

Budimpešta je zelo čista, še kolikor toliko živahna, a ne kaže znane madžarske ognjevitosti. Prehrana je bila odlična, enako ostala oskrba in postrežba. Vsak večer je pri večerji igral orkester, a ni bilo sledu o čardašu; igrali so same melanholične melodije. Slučajno sem imel pri sebi nekaj diapozitivov iz Rima in Ankara, ki jih je prvi violinist hotel na vsak način imeti. Končno sem mu podaril en diapozitiv z mozaiikom iz cerkve sv. Petra v Rimu in en diapozitiv iz Ankara; v zahvalo je ves orkester zaigral »Tamo daleko...«

NASLEDNJI VEČER NA POLJSKEM

Naslednje jutro smo odpotovali proti Poljski. Pri Bratislavi smo prešli Donavo, se ustavili za eno uro v slovaški prestolnici in nato prek Slovaške, kjer so nas vsi toplo pozdravljali — Kompas Ljubljana Jugoslavija — zvečer pri Cieszynu prekoračili češko-poljsko mejo, kjer nas je čakala poljska spremljevalka in pozno zvečer obstali vsi utrujeni v Chorzowu, kjer smo prenočili v Domu turistov PTTK in po večerji takoj odšli spat s slabim mnenjem o postrežbi in prehrani na Poljskem.

Zgodaj zjutraj smo se odpeljali v Zabrze na inštitut za medicino dela. Vozili smo se dve uri, čeprav je do tja samo 20 km. Zaradi koncentrirane industrije se mesta drže drugo drugega in je v takem labirintu mestnih ulic problem najti najkrajšo pot do cilja.

V ZABRZAH

V Zabrze nas niso pričakovali, ker poljsko ministrstvo za zdravstvo ni dovolilo obiska v tem inštitutu; odredilo je obisk v Gdansku, kar pa za nas ni bilo izvedljivo iz finančnih razlogov, pomanjkanja časa in preobremenitve. Vendar so bili obveščeni o našem prihodu, ker je organizator strokovne ekskurzije, ekspert organizacije Združenih narodov za industrijsko sanitacijo profesor dr. ing. Fedor Valić iz Zagreba že prej najavil naš prihod. Tu smo se nekoliko seznanili z njihovimi prijemi na področju medicine dela, o čemer pa bom povedal kaj več, ko bom opisal inštitut medicine dela v Lodzu. V Zabrze se bavijo predvsem s problemom pneumonioz; dosegli so lepe uspehe pri preučevanju ropota in pri raziskovanju plesnove škodljivih snovi v člo-

znamenitejša Sigismundova kapela (kaplica Zygmuntowska) kot mavzolej zadnjih potomcev dinastije Jageloncev. Moral bi obširneje opisati te čudovite stvari in nepozabne vtise ob ogledih teh spomenikov poljske kulture in zgodovine, toda prostor in čas ne dopuščata.

V VARŠAVI

Po kosilu smo nadaljevali pot proti Varšavi. Lepa asfaltirana cesta nas je vodila po gričevnatem ozemlju, kjer so se vrstile skrbno obdelane njive z gozdovi. Ponekod je bila cesta popolnoma ravna. Zvečer smo prispeli v Varšavo, kjer smo se razmestili v hotelu »Nova Praga«. Zal so bile v njem kopalnice pokvarjene, enako stranišča. Po večerji, ki ni bila tako dobra kot v Krakovu, smo pred hotelom občudovali večer, ki ni nikakor hotel preiti v noč. Vendar nas je utrujenost kmalu nagnala spat.

Zjutraj smo dobili še enega vodnika in se odpeljali na ogled mesta. Ogledali smo si Barbakan iz 16. stoletja, ki so ga rekonstruirali v letih 1950—1954. To je trdnjasko obzidje, ki deli stari del mesta od novega. Med križarjenjem po mestu smo videli, kako natančno so po vojni spet rekonstruirali porušene stavbe, čeprav je bilo 85% Varšave do tal porušene. Pred zadnjo vojno je mesto štelo 1.350.000 prebivalcev, sedaj pa jih ima 1.220.000. Ogledali smo si palačo kulture in znanosti (Palac Kultury i Nauki), ki je visoka 234 m in ima 3288 prostorov. Zgrajena je v letih 1952—55 kot darilo Sovjetske zveze. Ima ogromno dvorano s 3000 sedeži, razstavne prostore, galerije, tehnični muzej itd. Ogledali smo si Rynek Starego Miasta, ki je do potankosti rekonstruiran tako kot je bil pred vojno. V zgodovinskem muzeju Varšave smo si ogledali film o uničevanju Varšave po nemški vojski. To so avtentični posnetki, ki so jih posneli nemški vojaki. Po ogledu filma smo odšli še v park Lazienki z zaprtim vrtom mediteranskega rastlinstva, Chopinovim spomenikom in čudovito palačo Lazienkowski.

Po kosilu smo se spet odpeljali v palačo kulture in znanosti in se povzpeli v 32. nadstropje, odkoder je krasen razgled na Varšavo. Nato smo si vsak po svoje še peš ogledali mesto, ki je zelo živahno.

dr. EDO TEPINA

(Nadaljevanje prihodnjic)



Stari magistrat v Poznanju (Foto: Dr. Tepina)

dobiti valuto za gorivo. Pa tudi pregled je bil precej natančen. Morali smo iz avtobusa, da so tako preverili, če morda ne bi koga vtihotapili. Nekaj kolegov je moralo odpreti tudi kovčke. Po dveh urah zadrževanja smo odpotovali proti Budimpešti.

Dolgočasno ravan, ki so jo krasile prostrane, zelo dobro obdelane njive, so od časa do časa poživiljali gozdovi, sem ter tja valovit teren in zelo dobro vzdrževane hišice, okoli katerih je bila do zadnjega kotička izrabljena in prizadevno negovana ohišnica. Ko smo se bližali Blatnemu jezeru, je postajalo živahneje. Srečevali smo vedno več motornih vozil, med katerimi so bila tudi posamezna privatna vozila. Blatno jezero smo si ogledovali samo iz daljave, ko smo se vozili ob njem pa samo iz avtobusa. Okolica je čudovita, lepo vzdrževana in tudi ob jezeru je bilo precej živahno, vendar ta živahnost in vrvež še zdaleč ne dosega živahnosti in življenja ob Blejskem jezeru. Mimogrede smo se ustavili v letoviškem kraju Siofok, ki ima sredi mesta vodovodni stolp, podoben kranjskemu. Na ulicah je bilo malo ljudi, tudi prometa ni bilo mnogo. Tujcev ni bilo opaziti. Po 10 minutah smo se odpeljali dalje proti Budimpešti po lepi asfaltni cesti, kakršna je bila že od meje dalje. Sonce je pripekalo, da smo v vročini kar dremali. Šele nekaj kilometrov pred Budimpešto smo spet oživel in si ogledovali nasade vrtnic, ogromna polja, ki so bila skrbno obdelana; vsa so imela namakalne priprave. Tik pred Budimpešto smo se ustavili na Panorami, razgledni točki,

V DRŽAVNEM INŠTITUTU ZA MEDICINO DELA

Naslednje jutro smo se pod njenim vodstvom odpeljali v državni inštitut za medicino dela, ki je bil ustanovljen l. 1950. Njegov uradni naziv je: ORSZAGOS MUNKAEGÉSZSÉGÜYI INTÉZET (BUDAPEST IX KER NAGYVARAD TER 2 SZ). Glavna področja njegovega dela so: pneumonioze, zastrupitve s svincem, benzolom in njegovimi homologi ter insekticidi. Inštitut ima 2 izpostavi: eno v Miskolcu, drugo v Peosi. Njegovo znanstveno delovanje ni na visoki stopnji, niti se ne more razvijati tako, kot bi bilo treba. Vendar skuša pomagati terenu. Hvalevredno delo so profesiogrami, ki imajo opisan tehnološki proces, fizikalne in kemične škodljivosti, fizične zahteve delovnega mesta v tekstilni industriji; pripravljajo tudi obdelavo delovnih mest kemične industrije, nato pa bodo obdelali še ostale industrijske veje. S tem zelo pomagajo obratnim zdravnikom, za katere nimajo predhodne izobrazbe razen občasnih sestankov z njimi. Drugo tako delo je seznam vseh škodljivih ali strupenih kemičnih snovi, ki se uporabljajo v gospodarstvu, z vsemi njihovimi komercialnimi nazivi, kemično sestavo, načinom delovanja in navodili za prvo pomoč. Zdravnik s terena lahko dobi vsak trenutek po telefonu pojasnila in navodila.

Po tovarnah imajo ambulante, in sicer na 1200 delavcev po en zdravnik. Zdravstvena služba v industriji je organizirana v sklopu javne splošne zdravstvene službe.



Palača kulture in znanosti v Varšavi (Foto: Dr. Tepina)

Simo je našel svojo mater

Član našega kolektiva Simo Dermota je po dvajsetih letih našel svoje starše. Kako jih je našel, je opisano v reviji Arena iz Zagreba, odkoder prenašamo reportažo o Ivici Vuliću, prej Simi Dermoti.

Ko je bil Ivica majhen, ga je posvojila družina Dermota. Deček ni vedel niti za svoje ime; spominjal se je samo, da je stanoval na griču, v bližini hiše pa je tekel potok. Ob tem potoku je stal mlin, za mlinom se je razprostiral gozd, a nedaleč stran je bilo koruzno polje. Ničesar drugega se ni spominjal, niti imen morebitnih bratov ali sester, niti staršev. O, pač! Spominjal se je še nečesa, in to nečesa groznega. Izgnali so ga iz hiše in z materjo, ki je v naročju nosila otroka, sta morala bežati. Toda kam?

»Spominjam se, da sem bil v neki bolnišnici. Bil sem zelo bolan,« je pripovedoval Simo. »Kako sem prišel v Ljubljano, ne vem, vem samo to, da sem bil le eden od stotine vojnih beguncev-otrok in da so me rešili dobri ljudje. Bil sem pri nekoliko družinah, dokler me niso nazadnje posvojili Dermotovi. Imenovali so me Simo Bosanček.

Plavolasega dečka je v otroških letih večkrat tlačila mora. Noč za nočjo se mu je sanjalo o vojski, streljanju, eksplozijah bomb, o mrličih in ranjenih.

O vsem tem je 6. avgusta 1965 izšla v »Areni« reportaža pod naslovom »Hrepenenje po rodnem domu«. Objavili so tudi šest različnih fotografij Sima Dermote.

Bivši Simo je nestrpnost pošiljal pisma v uredništvo Arene, kjer so prav tako z zanimanjem pričakovali odziv bralcev na reportažo.

V uredništvo Arene je kmalu zatem prišlo pismo, v katerem trdi družina Vulić iz vasi Nu-

štar pri Vinkovcih, da je Simo Dermota njihov sin Ivica, ki je izginil leta 1945 tik pred osvoboditvijo. Prepoznali so ga po fotografijah ter posebnih znakov, ki jih je navedel v reportaži — dve mali pegi pod desno lopatico.

Mati je spoznala še nekaj drugih znakov: brazgotino med obrvmi in brazgotino na levem kolenu. Brž ko so v uredništvu dobili pismo, so obvestili Ivico iz Litostroja, da je vse v redu. Čeprav je imel bolniški dopust, na delu si je namreč poškodoval hrbtenico, je namreč novinarje, da bi se takoj odpeljali iskat starše. Uprava podjetja mu je v ta namen dala pet dni plačnega dopusta, saj je Ivica zelo dober delavec.

Ko so reporterji in Ivica Vulić prispeli v vas Nuštare, jih je pričakovala velika množica ljudi. Ivica je bil od vznemirjenja ves iz sebe, toda navzlic temu je med vsemi spoznal svojo mater, o kateri je tolikokrat sanjal. Ko so se posušile prve solze veselja in ko se je malo pomirilo prvotno razburjenje, je mati Stana Vulić povabila vse prisotne, naj z njo vred proslave najlepši in največji dan v družini Vulić. Končno je prišel trenutek, ko je Ivica Vulić, ki se je dosedaj pisal Simo Dermota, zvedel za svojo življenjsko zgodbo, o kateri je vedel le nekaj bledega.

Vulići so več kot dvajset let čakali Ivico. Njegova zgodba se je pričela nekega zimskega dne, ko so v njihovo hišo vdrla ustaši. »Poberite, kar imate, in z nami,«



Ivica objema mater in sestro

so jim ukazali. In pričela se je kalvarija družine Vulić. Iz mesta v mesto, iz nesreče v nesrečo in družine je bilo zmeraj manj.

Najprej je izginil oče — verjetno so ga ubili; nato je prišla vrsta na malega Ivico. V času bojev za osvoboditev Zagreba so partizani sklenili obroč okrog ustaških čet. Ti pa so prišli do strašnega sklepa: pred bojno črto so postavili ženske in otroke, saj so vedeli, da partizani ne bodo streljali vanje. Med temi so bili tudi trije Vulići: mati Stana, sedemletni Ivica in triletna Milka. Stana je vedela, kaj jih čaka, zato je hotela z otroki zbežati, a ni uspela. Takrat je neka granata ranila Ivico v hrbtenico in tako so mater z deklico odgnali, a deček je ostal. Kasneje se je znašel v ljubljanski bolnišnici. Nihče ni vedel, ne od-

kod je, ne kako se piše, deček pa je zaman iskal svojo mater. Iskal jo je dvajset let in sedaj jo je našel, vendar je srečno svideenje kazila rahla senca: bolečine v hrbtenici so še vedno hude, spomin na vojno še vedno živi.

Sin je imel mnogo povedati svoji materi: kako se je oženil v Ljubljani, kako sta njegova dvojčka ljubka, kako ga je šolala družina Dermota, kateri se ima zahvaliti skoraj za vse, kar ima. V razgovoru je tudi omenil, da se je izučil in zaposlil v Litostroju, kjer je našel mnogo dobrih tovarišev. Toliko so si še imeli povedati, toda kar prekmalu je prišel čas slovesa in Ivica se je vrnil domov z izpolnjeno dvajsetletno željo — spoznal je, kdo je in od kod je.

Marino Zurl

težavami zaradi pomanjkljivega znanja jezika.

Moje strokovno izpopolnjevanje naj v bodoče služi gospodarskemu sodelovanju Litostroja z Argentino.

Iskreno se zahvaljujem celotnemu delovnemu kolektivu Litostroja za njihovo prijateljsko in požrtvovalno skrb zame.

Armando Blažina
iz Argentine

PRIMER TOVARIŠA V.

Tovariš V. dela že dolgo vrsto let v našem podjetju. Takoj ko je prišel k nam, so mu povedali, da mora enkrat letno izpisati poročilo o svojem delu. No, vsak začetek je težak, zato je bilo prvo poročilo napisano začetniško, na majhnem formularju in kar se da stvarno in kratko. Z razvojem gospodarstva so se razvijala in množila tudi poročila. Že v drugem letu svojega službovanja je moral tovariš V. sestavljati dvoletna poročila in še štiri vsak mesec. V tretjem letu je uspel napisati že sedem mesečnih poročil (v vsakem mesecu po 40 vprašanj) in devet letnih (v vsakem po 211 vprašanj). V času decentralizacije so se poročila specializirala, postala so lokalna. Potrebno je bilo sestavljati tri tedenska, dvanajst mesečnih in osemnajst letnih poročil. Po temeljitem preučevanju napak pretirane decentralizacije so prišli strokovnjaki do sklepa, da bi bilo dobro decentralizacijo omejiti. To je imelo za posledico, da je moral tovariš V. sestavljati tri dnevna, osem tedenskih, sedemnajst mesečnih in 24 letnih poročil. Kot discipliniran delavec je tovariš V. vestno izpolnjeval vse formularje in pisal vsa poročila ter jih v skladu s planom pošiljal odgovornim organom. Zaradi svojih letnih poročil se je počutil kot neobhodno potreben član delovnega kolektiva.

Katastrofa se je pripetila slučajno. Nekega dne je tovariš V. pozabil poslati svoje običajno mesečno poročilo. Ves prestrašen je čakal, kaj se bo zgodilo. Tako je čakal mesec, dva, a glej, nihče se ni spomnil »velevažne-

ga« poročila. Ko je tovariš V. z grozo opazil, kako se podirajo vpeljani in veljavni principi, se je odločil, da bo eksperimental. Že naslednji mesec je premišljeno odposlal tri poročila manj kot običajno. Rezultat je bil enak prejšnjemu. Nihče ni opazil, da dokumentov ni. Takrat pa se je V. odločil likvidirati najprej vsa mesečna poročila, nato tedenska in čez čas celo dnevna.

Ni dolgo, kar sem srečal tovariša V. Izgledal je popolnoma strt. Priznal je, da se je domislil nekaj naravnost neverjetnega in strašnega — likvidacije letnih poročil. Če pa še na ta korak ne bo nihče reagiral, je dejal ves v solzah, res ne vem, kaj bo z menoj.

(Po »Ekonomske politiki«)

V domovini staršev

Mnogo zavednih slovenskih družin se je iz Primorskega po prvi svetovni vojni zaradi fašističnega preganjanja izselilo v tujino. Tako so odšli tudi moji starši v Argentino iskat dela in kruha. Njih srca pa so ostala v domovini; domotožje so si lajšali s pripovedovanjem o neštetih lepotahtah svoje rodne zemlje. Moji starši živijo že 40 let v Buenos Airesu — štirimilijonskem glavnem mestu Argentine, v katerem sem se rodil tudi jaz. V tem mestu živi mnogo Slovencev. Zbrali so se v slovenskem delavskem kulturnem društvu »Ljudski oder«. Tu prepevajo slo-

Med drugo svetovno vojno so izseljenci naše nasebine pomagali NOB v stari domovini.

Želja mladine »Ljudskega odra« je, da bi obiskali in spoznali domovino svojih staršev. Zelo srečen sem bil, ko sem dobil štipendijo Slovenske izseljenske matice, s katero mi je nudila izpopolnjevanje študija v Jugoslaviji.

25. julija 1964 sem odpotoval iz Buenos Airesa in se vkrcal na jugoslovansko ladjo »Ljubljana«. Vožnja je bila sicer dolga, vendar ni bila dolgočasna, saj so mi nudili prijazni mornarji, častniki in sopotniki dovolj razvedrila in prijetnih razgovorov.

V Pulj sem prispel 21. avgusta 1964. Od tega dne spoznavam vedno nove zanimivosti na raznih področjih in lepote domovine svojih staršev.

Strokovno sem se prišel izpopolnjevati v Litostroj, kar je zame zelo velikega pomena. Tu spoznavam veliko voljo, veselje in delavnost proizvajalcev. Bil sem v raznih oddelkih tovarne, povsod sem zasledil nove, moderne stroje, poleg njih pa strokovnjake, ki se še nadalje izobražujejo. Vse to vpliva na kvaliteto povečanje proizvodnje. Turbine, žerjavi in ostali stroji potujejo v razne države. Največ jih izvažajo v države, ki so v razvoju: v Afriko, Azijo, pa tudi v Evropo in Latinsko Ameriko.

Zelo me je interesiralo delavsko samoupravljanje, ker tega pri nas v Argentini ni. Postopoma spoznavam organizacijo družbenega samoupravljanja v tovarni, od delavskega sveta do upravnega odbora. Osebni dohodek je plačan po učinku. To je res velika in odgovorna naloga, polna dolžnosti, pa tudi pravic za delavca.

Delavci in vodilno osebje tovarne so mi resnični tovariši, pomagajo mi v vsem, zlasti ker se srečujem pri delu z različni-



Armando Blažina

venske pesmi, imajo dramsko in folklorno skupino. Izdajajo tudi svoj časopis. Člani sodelujejo v argentinskem naprednem delavskem gibanju in imajo tudi velik vpliv na vodstvo.

STROJNIŠKI VESTNIK

glasilo oddelka za strojništvo, inštituta za turbostroje, društva strojnih inženirjev in tehnikov SR Slovenije

Prinaša aktualne članke iz strojništva, pregled domače in tuje strokovne literature, društvene vesti, poročila o delu in uspehih vseh vodilnih tovarnih strojne industrije

Izhaja dvomesečno v nakladi 3000 izvodov.

Uredništvo in uprava:
Ljubljana, Aškerčeva 16.

TEHNIKA

Časopis »Tehnika«, organ Zveze inženirjev in tehnikov Jugoslavije, izhaja vsakega prvega v mesecu.

Obsega:

1. Splošni del tehnike
2. Naše gradbeništvo
3. Rudarstvo in metalurgijo
4. Strojništvo in elektrotehniko
5. Kemično industrijo
6. Prehranjevalno industrijo
7. Promet
8. Organizacijo dela
9. Obvestila industrijskih podjetij o njihovih proizvodih in tehničnih dosežkih

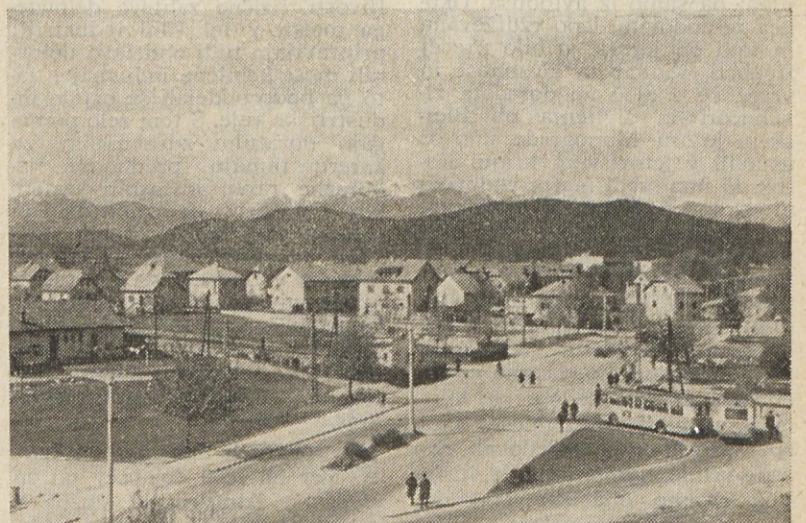
Vsaka številka obsega približno 25 strani velikega formata 21x29 cm.

Letna naročnina: 12.000 dinarjev.

Posamezna številka: 1250 dinarjev.

Naročila pošiljajte na naslov: DIREKCIJA ZA IZDAVAČKU DELATNOST »TEHNIKA«, Beograd, Kneza Miloša 7/II; telefon 30-106, 30-057 in 30-024

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5.600 izvodov — Ureja ga uredniški odbor. — Glavni urednik dr. Branko Vrčon — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Tel. uredništva 33-511 (h.c.), telefon glavnega urednika 580, odgovornega 415 — Cena posameznih številki v prodaji 30 din — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiskarska tiskarna CZP »Primorski tisk« v Kopru.



Naša prva in zadnja postaja skozi okno novega bloka